

GAZETA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

EDITATĂ DE MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI COMITETUL UNIUNII SINDICATELOR DIN ÎNVĂȚĂMÎNT ȘI CULTURĂ

Anul XVII nr. 819

vineri 8 octombrie 1965

8 pagini 25 bani

Directorul, un bun pedagog și prieten al elevilor

PLANIFICARE RAȚIONALĂ

Procesul instructiv-educativ se desfășoară acum, după numai trei săptămâni de la deschiderea cursurilor, într-un ritm susținut, de parcă nici nu ar fi existat întreruperea din timpul vacanței. Colectivele didactice s-au preocupat ca în acest an activitatea să fie organizată mai bine, ca vastul și complicatul „proces de producție” din școli să nu cunoască stagnări și ocolșuri.

Am cercetat câteva planuri de muncă ale școlilor. Finisate încă înainte de începerea cursurilor, ele constituie un instrument util, un ghid în activitatea fiecărei școli. În alcătuirea lor, în multe locuri directorii și colectivele pedagogice au pornit, așa cum era firesc, de la analiza activității din anul trecut, au căutat să fixeze obiectivele principale ale muncii, să găsească liniile directe ale întregii activități, să stabilească sarcinile din fiecare etapă a noului an.

O asemenea direcționare a activității este posibilă numai dacă directorul și-a format dinainte o concepție asupra muncii lui și a întregului colectiv, dacă învățătorii și profesorii, fiecare în parte, și-au făcut o astfel de concepție asupra muncii proprii, dacă ei își privesc munca, înainte ca ea să înceapă a se desfășura, de la o oarecare distanță, astfel încât să poată vedea, cum se spune, pădurea fără copaci. Făcând abstracție de mărunțisuri, directorul trebuie să aibă în vedere principalele cerințe care stau azi în fața școlii în general, să știe cum se îndeplinesc în școala lui,

în mod special, aceste cerințe, pentru ca în funcție de ele să fixeze obiectivele muncii din anul în curs. Bunăoară, analiza situației din școală l-a dus la concluzia că în procesul de învățămînt lucrurile nu au stat prea bine — să zicem — în asigurarea substanței educative a lecțiilor, că profesorii s-au preocupat, ce-i drept, de predarea volumului de cunoștințe cerute de programă, dar au neglijat valorificarea resurselor educative prilejuite de lecții, de fiecare acțiune școlară. Este clar că, într-o asemenea situație, unul din obiectivele principale prevăzute în plan trebuie să fie întărirea caracterului educativ al predării, folosirea tuturor resurselor lecției în acest scop. Cercetarea pe care am făcut-o ne-a arătat însă că unii directori, fără să reflecteze prea mult asupra situației concrete din școala lor, trec în capul planului câteva obiective luate la întâmplare, „ca să fie”. Am găsit, de exemplu, „obiectivul”: „Se va urmări ca toate cadrele didactice să cunoască și să aplice în activitatea lor ceea ce a apărut nou în literatura de specialitate”. O asemenea problemă putea figura însă ca o sarcină din plan, nu ca un obiectiv principal al muncii.

Este bine să nu ne risipim privirile în prea multe obiective, care de care mai mărunte. Credem că 4-5 obiective sînt suficiente dacă îmbrățișează activitatea în ansamblu și o feresc de repetarea greșelilor din trecut. Dar asta depinde de faptul dacă colectivul școlii a cîntărit bine fenomenele

din activitatea lui, dacă a încercat să-și formeze o imagine asupra celor ce sînt de făcut, în mare, în noua etapă de muncă.

Ce se constată mai departe, studiind modul cum au fost concepute unele planuri de muncă? O mulțime de sarcini, o mare de probleme vine să ocupe paginile acestora, care ajung uneori la 15-20. Sînt trecute aici și sarcinile comisiilor metodice (deși acestea trebuie trecute în planurile lor de muncă), și sarcinile administratorului sau secretarului școlii, și sarcinile comitetului de părinți și așa mai departe. Cum să nu ia proporții un asemenea plan, dacă el este conceput ca o sumă a sarcinilor tuturor oamenilor și colectivelor din școală și nu ca un proces de selecție și stabilire a acțiunilor ce trebuie întreprinse în comun, pe întreaga școală? Planul de muncă trebuie să fie un instrument curent de lucru, ușor de minuit, în care să te poți orienta lesne. Cine se poate descurca însă în niște piese de lucru atât de voluminoase și stufoase cum se mai întîlnesc uneori?

„La o asemenea defecțiune — ne-a spus învățătoarea emerită Eliza Paveliu, director adjunct al Școlii generale nr. 132 din Capitală — cred că îndeamnă destul de mult și indicațiile date de „Pedagogia pentru institutele pedagogice” de A. Kircev, A. Dancsuly și alții (E.D.P., 1964). Arătînd că se oprește doar la unele aspecte mai importante din care trebuie alese obiectivele planului general, manualul respectiv indică

STIMULENT ÎN MUNCĂ

În întreaga țară se efectuează lucrările pentru aplicarea recente Hotărîri a Consiliului de Miniștri privind majorarea salariilor personalului didactic. Măsurile stabilite — aplicare a Hotărîrii partidului și guvernului din iunie 1964 privind majorarea salariilor la toate categoriile de salariați — arată o dată mai mult înalta prețuire pe care o poartă partidul și statul nostru slujitorilor școlii.

Încă la 1 septembrie 1964, pe baza acestei hotărîri, au fost majorate salariile învățătorilor din clasele I-VIII și ale educatoarelor din instituțiile preșcolare. Acum beneficiază de un spor de salariu, în medie de 10 la sută, celelalte cadre didactice, precum și personalul economico-administrativ din școli. Acordarea acestui spor are în vedere, pe lângă îmbunătățirea nivelului de trai al cadrelor didactice, și stimularea celor cu o vechime mai îndelungată în învățămînt. În acest scop s-a stabilit o nouă treaptă de stagiul în învățămînt pentru profesorii și instructorii de practică din învățămîntul de cultură generală, profesional și tehnic, prin scindarea treptei de vechime 10-20 de ani în două trepte.

Oamenii școlii au primit cu deosebită bucurie recente măsuri. La școala generală nr. 166 din raionul „16 Februarie”, profesorul de

științe naturale I. Vlăsceanu ne-a arătat că vede în ele un nou imbold pentru îmbunătățirea muncii didactice, pentru continua perfecționare a pregătirii proprii. La rîndul ei, profesoara de matematică M. Filipoiu, de la aceeași școală, își afirmă bucuria pentru prețuirea pe care o manifestă partidul și statul nostru socialist față de munca învățătorilor și profesorilor. „Personal — ne-a spus tov. Filipoiu — am duble motive de bucurie. Întîi, pentru că beneficiaz de sporirea de care beneficiază toți profesorii și în al doilea rînd, pentru că nu peste mult timp voi împlini 15 ani de stagiul în învățămînt, ceea ce îmi va aduce o nouă sporire”.

Profesorii Liceului nr. 1 din Pitești — ne-a scris tov. N. Mitulescu, directorul acestui liceu — văd în recente măsuri un nou îndemna pentru o muncă sirguincioasă și entuziasă, pentru noi eforturi în scopul îndeplinirii sarcinilor trasate școlii de Congresul al IX-lea al P.C.R.

Din scrisoarea pe care ne-a trimis-o tovarășul N. Preda, directorul adjunct al Liceului nr. 2 din același oraș am reținut, de asemenea, satisfacția cadrelor didactice față de hotărîrile menționate, dorința lor de a răspunde neconștient griji pe care le-o acordă partidul și guvernul cu rezultate cit mai bune în activitatea lor profesională și cultural-obștească.

următoarele capitole: munca administrativă și gospodărească, activitatea instructiv-educativă, educația fizică a elevilor, măsuri igienico-sanitare, activitatea în afară de clasă și extrașcolară, activitatea consiliului pedagogic și a organelor lui, colaborarea cu organizațiile de pionieri și U.T.C., colaborarea cu familia și întreprinderile productive, pregătirea ideologică și politică, pedagogică și profesională a cadrelor didactice. În dreptul fiecăruia din aceste sectoare sînt înșirate numeroase activități care trebuie să se îndeplinească prin forța lucrurilor (bunăoară, controlul medical al elevilor, împărțirea elevilor pe clase, stabilirea legăturilor cu secțiile de învățămînt).

Planul de muncă nu trebuie să cuprindă însă — nici la capitolul „Obiective”, nici la capitolul „Sarcini” — asemenea activități care se desfășoară în virtutea funcției pe care o îndeplinim și pentru care luăm un salariu lunar. El nu trebuie să conțină nici lucruri care se pot pune în vedere cadrelor didactice pe parcurs, în ședințele consiliului pedagogic sau ale comisiilor metodice, căci astfel s-ar transforma dintr-un instrument de lucru într-o piesă formală, alcătuită doar de dragul îndeplinirii formelor, pentru ca o eventuală inspecție să găsească scriptele școlii la punct.

O piesă formală devine planul general de muncă al școlii și a-

I. PETRESCU

(Continuare în pag. 5-a)

În acest număr colaborează:

Acad. IORCU IORDAN

MIRCEA BASARAB

HORIA LOVINESCU

M. H. MAXY

P. DRĂGOIESCU

DORIN POPESCU

LICEELE ECONOMICE

Trei direcții
de specializare

În ultimul timp, numeroase articole care cuprind propuneri, sugestii și opinii cu privire la înființarea liceelor de specialitate exprimă preocuparea deosebită a unui număr tot mai mare de cadre didactice, specialiști, tehnicieni, economiști, pentru rezolvarea științifică a sarcinii trasate de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român cu privire la pregătirea, în viitorii cinci ani, a unui număr de 130.000 de cadre medii de specialitate. În cele ce urmează ne propunem să ne spunem părerea în privința unor probleme legate de organizarea și conținutul învățământului în viitoarele licee economice.

Socotim că prima problemă care se cere rezolvată în legătură cu înființarea liceelor economice este de a le asigura un profil care să corespundă cât mai bine nevoilor actuale ale economiei noastre. Ar fi bine, după părerea noastră, ca aceste licee să se profileze pe trei direcții de specializare, pregătind contabili, planificatori și statisticieni pentru unitățile economice; contabili, planificatori și statisticieni pentru sistemul financiar și de credit; merceologi pentru industrie și comerț. Sustinem această propunere având în vedere faptul că specificul muncii din unitățile sistemului financiar și de credit ridică probleme cu totul diferite față de problemele de planificare și evidență din fabrici, uzine, trusturi, combinate, șantiere de construcții și alte unități economice productive. Apoi, un astfel de profil, fiind destul de larg pentru a evita pregătirea îngustă, tehniciștii ar asigura buna înarmare a absolvenților școlii pentru munca lor viitoare.

Ținând seama de faptul că în liceele economice elevii vor trebui să-și însușească concomitent noțiuni ample de cultură generală și de specialitate, este necesar ca durata procesului de învățământ în aceste școli să asigure condiții corespunzătoare unei temeinice pregătiri în ambele direcții, fiind, după părerea noastră, de circa 5 ani. O importanță deosebită trebuie să se acorde, credem, stabilirii unei proporționări judicioase, proporționare pe care noi o apreciem de 50 la sută pentru disciplinele de cultură generală și 50 la sută pentru disciplinele de specialitate și practica în producție.

Planurile de învățământ prind viață prin programele școlare, al căror conținut determină în mare măsură întregul proces de învățământ. Asupra conținutului acestora dorim să ne oprim mai mult. Sistem de păneră că programele școlare ale disciplinelor de cultură generală trebuie să fie uniforme pentru toate cele trei secții de specializare propuse mai sus, având în același timp un conținut cât mai apropiat de conținutul programelor pentru liceele teoretice. Credem că, în funcție de domeniul pentru care pregătesc tehnicieni, liceele economice trebuie să dea o atenție deosebită, la istorie, interpretării fenomenelor dezvoltării social-economice, la geografie — o extindere mai mare problemelor de geografie economică, la matematică — formării unor probleme cu conținut legat de activitatea economică etc.

În ceea ce privește programele de specialitate considerăm de mare actualitate studiul problemelor privitoare la mecanizarea lucrărilor de evidență și calcul, astfel încât să se asigure încă de pe băncile școlii înarmarea elevilor cu priceperi și deprinderi de minuire a mașinilor moderne de calcul, a căror introducere în economie capătă o extindere tot mai largă.

Credem că trebuie folosită larg și experiența pozitivă a actualelor școli tehnice economice, valorificându-se rezultatele bune pe care le-au obținut în ultimii ani. În această ordine de idei merită subliniat faptul că toate programele școlare de la materiile cu un pronunțat caracter practic — de exemplu organizarea și planificarea întreprinderilor, finanțele întreprinderilor, contabilitate,

statistică, analiza activității economice a întreprinderilor, buget și evidență bugetară, circulația bănească și tehnica bancară etc. — cuprind în prezent enunțarea precisă a lucrărilor practice ce trebuie executate de elevi pe formulare tipizate folosite în economie, ceea ce constituie un factor important pentru asigurarea legării teoriei cu practica. O rezolvare pozitivă și-au găsit, în aceste școli, și problemele privind însușirea cunoștințelor de corespondență economică, strict necesară absolvenților școlilor economice, precum și problemele legate de eliminarea paralelismelor la disciplinele înrudite.

De mare însemnătate ne pare a fi și problemele educației elevilor în liceele economice. Vrem să ne referim în mod deosebit la dezvoltarea dragostei acestora față de profesunea aleasă în scopul de a le stimula interesul pentru procesele economice și financiare, pentru însușirea cunoștințelor de specialitate. Durata mai mare de școlarizare, faptul că în școală se vor îmbina strâns pregătirea de cultură generală cu pregătirea de specialitate vor constitui, de sigur, factori favorabili pentru educarea elevilor în spiritul dragostei pentru viitoarea lor profesie, al răspunderii pentru importante sarcini ce le vor fi încredințate, al păstrării și sporirii continue a avuțului obșteșc.

Bunele rezultate ale liceelor economice vor fi condiționate nemijlocit de pregătirea politico-ideologică, profesională și pedagogică a cadrelor care vor funcționa în aceste școli. Profesorilor care vor preda discipline de specialitate li se cere, pe lângă o temeinică pregătire profesională, și o bună pregătire pedagogică, ca și o permanentă legătură cu viața economică și o mare receptivitate la tot ce apare nou în cadrul ei. Intrucât în prezent problema pregătirii cadrelor didactice pentru învățământul mediu economic nu este pe deplin soluționată, se impune ca în viitor toate facultățile institutelor de științe economice să se preocupe și de pregătirea acestor cadre.

Considerăm că în atenția organelor chemate să pună în practică sarcinile cuprinse în directivele partidului cu privire la înființarea liceelor economice trebuie să stea și învățământul seral și fără frecvență, dat fiind că în prezent există în producție un număr destul de mare de cadre economice fără pregătire medie de specialitate care doresc să-și completeze studiile.

În organizarea liceelor economice vor trebui să se aibă în vedere, desigur, probleme numeroase și variate. Rezolvarea lor cu mult discernământ, cu simț de răspundere va constitui garanția succesului deplin în buna pregătire a viitorilor absolvenți ai acestor licee.

Prof. ELENA BĂRĂNESCU
director

Prof. CONSTANTIN COATU
director adjunct
Școala tehnică financiară
din București

Profil larg

Numărul mare și mai ales valoarea propunerilor făcute în cadrul discuțiilor cu privire la problemele de perspectivă apropiată ale creării viitoarelor licee de specialitate reprezintă o contribuție prețioasă la fundamentarea pe deplin științifică, în strânsă legătură cu cerințele actuale ale societății noastre socialiste, a acestei forme de învățământ. Comparând părerile exprimate până în prezent în legătură cu conținutul și forma de organizare a liceelor economice, consider că există o evidentă apropiere a punctelor de vedere în majoritatea problemelor puse în discuție, ceea ce va înlesni mult desprinderea unor concluzii întemeiate.

Esencial este, după părerea mea, să se pornească de la stabilirea profilului acestor școli, în strânsă legătură cu necesitățile producției. Ținând seama de

experiența școlilor cu profil economic care au funcționat până în prezent precum și a celor existente astăzi, sint de părere că profilul liceelor economice ar trebui stabilit în funcție de profesiile școlarizate și nu printr-o compartimentare raportată la sectoarele în care își vor desfășura activitatea elevii după absolvire. Într-adevăr, în afara activității din sectorul de finanțe și credit, care are un specific deosebit, activitatea cadrelor medii economice are, în general, un caracter comun, fie că ele lucrează în industrie, în agricultură, în transporturi, în comerț sau în cooperatie. De aceea consider că este bine să școlarizăm cadre de contabili sau merceologi cu un profil mai larg, a căror specializare să se efectueze abia în ultimul an de școală — mai precis, cu prilejul practicii finale de producție. În acest fel s-ar putea elimina și o serie de anomalii existente în prezent — ca de pildă faptul că nu se asigură pregătirea merceologilor pentru industrie, deși aceasta este sfera cea mai largă de utilizare a merceologilor. Aș propune, de asemenea, ca liceele economice să pregătească și statisticieni și economiști planificatori cu pregătire medie, deosebit de necesară astăzi în toate sectoarele de producție, unii din aceștia putând fi specializați în ultimul an de studii pentru munca în sectoarele administrativ-gospodărești ale sfaturilor populare.

As dori să mă refer pe scurt și la o problemă ținând de pregătirea mai temeinică a viitorilor merceologi. Cred că trebuie acordată o mai mare atenție educației estetice a acestora, ca și înarmării lor cu cunoștințe asupra psihologiei specifice a consumatorului. În felul acesta activitatea merceologilor nu ar mai avea un specific pur tehnicist și ei ar putea deveni factori activi în lupta pentru îmbunătățirea calității și ridicarea nivelului estetic al produselor.

Viitoarele licee economice vor dispune și de avantajul că materia de studiu va putea fi eșalonată mult mai judicios în timp. Bunăoară, studiul contabilității, care în actualele școli tehnice de specialitate se realizează într-un singur an, cu câte 10—11 ore pe săptămână, va putea fi eșalonat pe parcursul a trei ani de studiu cu câte 3—4 ore pe săptămână, ceea ce va permite desigur o mai bună consolidare a cunoștințelor, precum și o aplicare a metodelor de predare cu randament sporit în care studiul individual și munca independentă a elevilor să ocupe locul cerut de didactica contemporană.

O problemă importantă a conținutului învățământului în liceele economice o constituie aceea a elaborării manualelor școlare necesare acestor licee. După părerea mea, există condițiile de a se edita manuale valoroase pe baza manualelor existente în prezent pentru școlile tehnice din domeniul finanțelor, comerțului și cooperatiei.

De asemenea, ca o condiție esențială a succesului în activitatea viitoarelor licee economice, este necesar să se asigure desfășurarea cu maximum de eficiență a lucrărilor practice. Acestea trebuie să fie, cred, de două categorii, corespunzător nivelului de pregătire al elevilor. În primii ani de studiu mi se pare indicat ca lucrările practice să se desfășoare sub formă de aplicații la disciplinele de specialitate, în cadrul școlii. Pentru aceasta trebuie bineînțeles, ca liceele economice să dispună de baza tehnică-materială necesară și de o programă de practică foarte amănunțită, cuprinzând lucrări economice specifice, eșalonate în funcție de gradul lor de dificultate. În ultimul an de studii, în cele două trimestre finale, ar fi bine ca elevii să efectueze o practică de producție în condiții similare cu cele în care vor lucra după absolvirea școlii.

Condiții pentru a transpune în practică directivele Congresului partidului cu privire la crearea liceelor de specialitate există în mod evident și pot fi pe deplin valorificate. De cea mai mare importanță este acum de a se definitiva studiile premergătoare, de a se desprinde concluziile ce se impun și de a se lua în mod operativ măsurile cele mai eficiente.

Prof. EUGENIU MIHUȚ
director adjunct
al Grupului școlar comercial Craiova

VĂ

IN
FOR
MĂM

De curind au ieșit de sub tipar patru buletine de comunicări științifice (seriile geografie, geologie, botanică și zoologie), editate sub îngrijirea Societății de științe naturale și geografice. Buletinele, având fiecare 250—300 de pagini, cuprind comunicări ale membrilor societății prezentate la sesiunile științifice centrale, la sesiunile științifice ale filialelor și secțiilor, precum și diferite lucrări de cercetare ale unor cadre didactice din învățământul superior și din învățământul de cultură generală. Lucrările se referă la unele probleme de mare actualitate din domeniul disciplinelor respective. Lectura lor poate contribui astfel la mai ampla informare a profesorilor în ceea ce privește modernizarea predării geografiei și științelor biologice.

În cursul lunii octombrie își reia activitatea permanentă Clubul sindicatelor din învățământ — București. Printre acțiunile organizate în cadrul clubului se numără cercurile de limbi străine, precum și cercurile de fotoamatori, desen tehnic și stenografie. Sediințele acestor cercuri, care vor avea loc de două ori pe săptămână, vor fi conduse de cele mai bune cadre didactice de specialitate din liceele Capitalei, precum și de unii specialiști cu înaltă calificare în domeniile respective.

Profesorii și învățătorii care doresc să participe la activitatea cercurilor se pot adresa direct Clubului sindicatelor din învățământ.

Cadrelor didactice din București dorim să le extindem pregătirea de cultură generală pot găsi, la Universitatea populară, numeroase cursuri care-i interesează.

Un asemenea curs este, de pildă, cel intitulat „Psihologia și viața”.

După cum este evident chiar din titlatura cursului, tematica lui își propune să releve coordonatele cunoașterii psihice a omului și implicațiile psihologice din diverse domenii de activitate, să facă cunoscut rezultatele valoroase ale studiilor acestor probleme etc.

Cursul se desfășoară sub conducerea conf. univ. Paul Popescu-Neveanu și va avea drept colaboratori specialiști în domeniul psihologiei din Capitală și din țară.

Printre numeroasele cursuri care întregesc personalitatea omului cult din zilele noastre, Universitatea populară București înscrie și cursul „Istoria civilizațiilor și culturii universale”, venind astfel în întâmpinarea dorinței unui public larg de a cunoaște evoluția științei, artei, literaturii, progresul societății umane, de la apariția ei, în raport cu condițiile socio-economice specifice.

Cursul, care se va desfășura de-a lungul a trei ani de studii, este condus de acad. Andrei Oțetea. În anul 1965-1966 se vor trata teme începând de la comunitate primitivă și până în secolul al XVI-lea. Se vor studia, sub conducerea unor oameni de cultură cu renume, culturile mesopotamiene, culturile antice (ale Orientului îndepărtat, ale Indiei, Feniciei, Greciei, despre civilizația imperiului roman), evul mediu cu caracteristicile cele mai pregnante ale culturii sale etc.

Cei interesați pot consulta programul cursurilor la sediul Universității populare din bd. Bălcescu nr. 18 (sala Dalles) și se pot înscrie până la data de 15 oct. a.c.

OAMENI DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

DESPRE PERFECȚIONAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Academician

IORGU IORDAN

vicepreședinte al Academiei
Republicii Socialiste România

Iorgu Iordan

Judecând după felul cum se scrie și se vorbește românește de către un mare număr de oameni a căror limbă maternă este româna și care au nu numai studii medii, ci adesea și universitare, cred că sînt îndreptățiți să-mi exprim nemulțumirea, așa cum o fac de mai mulți ani în diverse articole publicate în revista „Limba română”. Cauza principală a acestei stări de lucruri este, după mine, modul nepotrivit de predare a gramaticii în clasele elementare. De obicei li se enunță elevilor regulile privitoare la anumite fapte de limbă — desigur cu exemple luate fie din vorbirea curentă, fie din texte literare — și elevii procedează la învățarea regulilor exact la fel cum procedează cînd este vorba de o lecție de istorie sau de geografie. Urmarea este că regulile învățate pe această cale se uită ușor, se confundă uneori între ele atunci cînd se referă la aceeași parte de vorbire sau la construcții sintactice asemănătoare, încît, pînă la urmă, învățarea gramaticii în felul acesta se dovedește neeficientă. Dacă la aceasta mai adăugăm tendința elevilor de a învăța pe de rost, în loc de a depune efort pentru înțelegerea lucrurilor care trebuie învățate, rezultatul nemulțumitor la care mă refer este și mai inevitabil.

De aceea, după părerea mea, regulile gramaticale trebuie descoperite, dacă pot spune așa, de elevi, cu ajutorul profesorului, citind și interpretînd textele pe care le au în manuale sau pe care le studiază la istoria literaturii române. Descoperirea regulilor gramaticale propusă de mine nu este un lucru prea greu, dacă profesorul știe s-o organizeze. Operația seamănă, în linii mari, cu o operație matematică. Adică se pornește de la anumite date — în cazul de față de la anumite fapte de limbă — se analizează natura lor etc., legăturile dintre ele, și se ajunge la formularea de către elevi, ajutați de profesor, a regulilor obiective existente în limbă, care stau la baza faptelor în discuție.

Elevii trebuie convinși că regulile gramaticale nu sînt o invenție a profesorilor sau a manualelor, ci o realitate obiectivă după care se conduce limba în evoluția ei, independent de voința oamenilor și independent de faptul că oamenii se ocupă sau nu se ocupă de studiul limbii. Au fost epoci cînd mul-

te limbi nu s-au scris, deci nu le studia nimeni. Și totuși ele se dezvoltă și oamenii le vorbeau în conformitate cu regulile existente în limbile înseși.

Metoda pe care o recomand eu implică bineînțeles anumite dificultăți, mai ales la început, cînd ar urma să se facă trecerea de la procedeele obișnuite la procedeele acestea noi. Dificultățile pot fi însă învinse, dacă profesorii de limba română își iau rolul în serios și depun eforturi în sensul arătat aici.

Lipsurile numeroase și adesea grave în exprimarea fie scrisă, fie orală pe care le constatăm — și nu numai la elevi — se datoresc, dacă ne referim la învățămînt, și faptului că profesorii de alte materii nu acordă atenția necesară felului cum vorbesc și scriu elevii cînd sînt ascultați și cînd fac lucrări la istorie, geografie etc. Răspunsurile date de elevi la aceste materii ar trebui să fie apreciate cu note nu numai din punctul de vedere al conținutului, ci și din acela al formei, al modului cum comunică ei cunoștințele pe care le au.

Altă cauză a felului defectuos de exprimare este, după mine, slaba cultură literară pe care o au elevii noștri, deși orele consacrate studiului literaturii române sînt mult mai numeroase, considerate în total, adică de-a lungul tuturor anilor de studiu, decît numărul orelor de gramatică. Și slaba cultură literară se explică, cred eu, prin faptul că elevii citesc destul de puțin. Unii dintre ei se limitează la ceea ce găsesc în manuale despre o operă literară și, eventual, la explicațiile date în clasă de profesor. Sînt dispus să bănuiesc că puțină atenție acordată modului de a se exprima al elevilor de care vorbeam mai înainte în legătură cu istoria, geografia etc. există, desigur într-o măsură mai mică, și la istoria literaturii române chiar, dacă foarte adesea, probabil, același profesor predă și gramatica și istoria literaturii. Mă bazez în această ipoteză pe constatarea că în cronicile literare pe pe care le publică revistele de cultură generală, autorii lor, rareori se opresc așa cum ar trebui asupra limbii și stilului operei recenzate.

În sfîrșit, aș mai face o propunere — și anume, să se continue studiul gramaticii și în liceu, cu cîte o oră pe săptămînă în fiecare clasă. Această oră ar fi, cred eu, mai mult un prilej de discuții cu privire la faptele de gramatică imbinată cu fapte de stilistică și ar urmări, pe de o parte, rememorarea cunoștințelor de bază căpătate în clasele precedente, iar pe de altă parte adîncirea conștientă a analizei lingvistice cu ajutorul textelor. De fapt, între studiul gramaticii — de fapt al limbii — și studiul literaturii nu vîd nici un fel de opoziție, cum se pare că își închipuie unii tovarăși, entuziaști ai literaturii. Dimpotrivă, între limbă, adică modul de exprimare a ideilor și sentimentelor, și literatura care ar fi, fără să fie, totuși, numai conținutul, există o legătură indestructibilă. O operă literară într-adevăr valoroasă nu poate fi scrisă decît într-o limbă la fel de valoroasă, adică într-o limbă care să fie nu numai perfectă din punctul de vedere al regulilor gramaticale, ci și frumoasă în sensul artistic al cuvîntului.

MIRCEA BASARAB

maestru emerit al artei

Cred că problema educației muzicale și îndreptarea tineretului către sălile de concerte — către muzica serioasă — este un lucru pe care trebuie să-l urmărească atît cei care sînt în învă-

tămînt, cît și cei care sînt investiți direct cu răspunderea educării copiilor.

Îndeobște, tinerii sînt atrași — în cea mai mare măsură, uneori în exclusivitate — de muzica ușoară. Nu sîntem împotriva muzicii ușoare ca formă de manifestare artistică, atunci cînd este vorba de un lucru de calitate. Există însă spectacole muzicale lipsite de conținut, sau cu un conținut dubios, care nu sînt tocmai potrivite pentru educația și preocupările pe care ar trebui să le aibă tinerii. Muzica serioasă, simfonică sau de cameră are dezavantajul de a fi mai greu accesibilă, ea trebuind să se infiltreze, încetul cu încetul în sufletul tineretului. În scopul de a ajuta înțelegerea ei, Filarmonica de Stat „George Enescu” a inițiat, încă de acum cîțiva ani, concerte-lectii și concerte cu caracter educativ, pe care a încercat să le popularizeze sub diferite forme și în mai multe cicluri. Rezultatele au fost pozitive, fără însă să fie suficiente. O singură instituție nu poate realiza, în această privință, totul. Aici ar trebui să-și dea mîna toate instituțiile artistice.

Dar, alături de aceste inițiative, rolul de căpetenie în educarea muzicală a tineretului revine șco-

Mircea Basarab

lii. Răspunderea celor care predau muzica în școală este mare. De tactul și talentul lor pedagogic depinde orientarea elevilor spre arta sunetelor. În școala de cultură generală, profesorul de muzică nu trebuie să-și limiteze activitatea didactică la impunerea unor teorii aride despre moduri și game sau numai la învățarea „după auz” a 2—3 cîntece pentru concurs și pentru serbarea de la sfîrșitul anului școlar. Asemenea procedee îngustează sfera de lucru la cei cîțiva elevi care fac parte din cor, restul clasei rezolvînd alte probleme în ora de muzică. Adevăratul pedagog face din lecția sa de muzică un prilej de desfășurare artistică pentru întreaga clasă, înlesnind tuturor elevilor să asculte frumusețile muzicii universale și românești, prin folosirea mijloacelor auditive de care dispune. Fiește, această acțiune implică, în primul rînd, dotarea școlii cu un minimum de material tehnic (discuri, picup, magnetofon, radio etc.) și, în al doilea rînd, cere ca profesorul să-și pregătească lecția printr-o temeinică documentare, pentru a fi în măsură să ajute prin explicații la înțelegerea muzicii.

Este greșită părerea după care muzica cultă poate fi înțeleasă numai de către cei ce cîntă sau practică un instrument. După cum deprinderea limbilor străine se realizează cu mult mai mare ușurință în vremea copilăriei, tot astfel gustul pentru muzică se formează prin obișnuință, la o

vîrstă fragedă, chiar și la cei care nu au aptitudini muzicale deosebite. Unii oameni se nasc cu simțul muzicii, alții nu. Dar poți să trezești gustul pentru muzică și în cei ce par a nu fi dotați. Cînd eram elev, aveam un coleg care nu putea să cînte pentru că nu avea un auz muzical suficient de dezvoltat. Mi-am propus să-l ajut și, într-un an, am reușit să-l învăț să intoneze intervalele și să-l fac să cînte.

Soluțiile unei educații muzicale eficiente nu se pot rezuma la programul strict de învățămînt. Socotesc că lucrul cel mai important în această problemă îl constituie primul contact al copilului cu muzica, realizat prin profesorul care predă acest „obiect”. Pornind de la convingerea că pedagogia muzicii trece prin suflet pentru a ajunge în mintea copiilor, profesorii trebuie aleși cu grijă nu numai de a avea o temeinică pregătire profesională, dar și de a fi iubitori fără limită ai muzicii și, în același timp, prieteni devotați ai copiilor.

Așa cum am mai arătat, Filarmonica de Stat „George Enescu” este cea dintîi instituție din țară care a inițiat, în fiecare an, cicluri noi și variate de concerte educative adresate tineretului din școli și universități. Vom continua și în viitor activitatea noastră pe această linie și vom încerca chiar să organizăm o stațiune simfonică pentru copii între 7—12 ani, cu lucrări muzicale pe înțelesul lor, precedate de explicații clare și instructive, pentru a-i atrage în sălile de concerte.

Țin să precizez însă că eforturile noastre pot duce la un rezultat bun numai dacă vor fi sprijinite de toți factorii care răspund de educația școlară, începînd cu secțiile regionale și raionale de învățămînt și terminînd cu dirigintii și profesorii de specialitate. Nu este suficient ca elevii unei școli să epuizeze un număr de abonamente la concertele-lectii ale Filarmonicii de la Sala Palatului, să participe la unul sau două concerte și, pe parcurs, să uite de ele, rămînînd ca acestea să se desfășoare cu sălile goale. Rezultate bune nu se pot obține decît printr-o acțiune mobilizatoare coordonată, continuă și stăruitoare.

Mai ales acum și mai cu seamă în țara noastră, sînt multiple posibilitățile pentru a asigura tineretului accesul la cultură. Înregistrăm cu toții înclinația tinerilor spre artă în general și spre muzică în special. Rămîne însă în gria celor ce răspund de educația lor de a le canaliza și orienta aceste pasiuni, atrăgîndu-i spre sălile de concert, ca spre tot ceea ce îmbogățește și înfrumusețează viața.

HORIA LOVINESCU

L-am solicitat pe tovarășul Horia Lovinescu să ne spună cîteva cuvinte în legătură cu locul teatrului în pregătirea de cultură generală a elevilor. Iată ce ne-a declarat:

În dezvoltarea revoluției noastre culturale, teatrul a jucat un rol deosebit de important prin faptul că este o artă prin excelență colectivă, o artă a comunității. Problema pe care o aveam de rezolvat oamenii de teatru în lumina acestor îndatoriri artistice, morale și civice era de a asigura, pe de o parte un reperoriu care să contribuie la luminarea poziției noastre față de problemele mari ale timpului și să ajute la făurirea unei conștiințe noi, iar pe de altă parte de a ridică nivelul artistic al publicului.

În ceea ce privește reperoriul, oricare ar fi lipsurile care se mai pot observa încă se poate afirma că el este așezat astăzi pe baze valabile. Sarcina educării gustului artistic al publicului capătă

însă acum o importanță din ce în ce mai mare. În sensul acesta noi, oamenii de teatru, nu putem fi indiferenți față de felul cum sînt pregătite viitoarele generații de spectatori. Ținînd seama de importanța educativă a teatrului, ar fi foarte bine dacă ti-

neretul școlar ar fi familiarizat mai mult, încă din timpul școlii, cu arta teatrală.

Prima condiție a educării unui spectator este frecvența lui la spectacole, contactul lui cu opera teatrală. De aceea cred că mișcarea de amatori din cadrul școlilor are o deosebită însemnătate. Ar trebui însă întărită legătura cu teatrele a tinerilor actori și spectatori din rîndurile elevilor, ar trebui ca această legătură să capete forme mai organizate și mai sistematice. Ar fi interesant, de pildă, dacă teatrele ar putea să ajungă la un fel de contracte cu tineretul școlar pentru anumite spectacole, după cum cred că s-ar putea să dăm elevilor preocupăți de arta teatrală posibilitatea să participe într-un mod mai direct la activitatea din acest domeniu. Înțeleg prin asta că ei ar putea, cu consimțămîntul teatrelor, să asiste la elaborarea anumitor spectacole, la repetiția unor piese. Discuțiile ulterioare cu acești spectatori, duse de către realizatorii spectacolelor, ar putea să fie instructive și utile pentru ambele părți.

În momentul în care s-ar putea să se stabilească un anumit contract între un teatru anume și o școală anume, desigur că teatrul ar putea să facă, pentru educarea elevilor, eforturi speciale, prezentîndu-le fragmente de spectacole legate de o anumită idee, expuneri și conferințe care ar contribui la formarea gustului și la desăvîrșirea pregătirii tinerilor spectatori. Aș putea afirma chiar că există posibilitatea ca Teatrul „Nottara” să studieze stabilirea unui asemenea contract cu o școală.

În ceea ce privește conținutul procesului de învățămînt și locul pregătirii teatrale a elevilor în cadrul acestuia, socotesc că nu se poate pretinde crearea unei discipline speciale privind teatrul. De aceea subliniez îndeosebi posibilitățile pe care le deschide aducerea tinerilor la spectacol. Nu la spectacole greoaie, care nu le plac și-i îndepărtează, ci la spectacole care să-i facă să gîndească, să-și pună întrebări și, în același timp, să-și clarifice anumite probleme de estetică teatrală. Există o practică pe care o consider dăunătoare, aceea de a duce elevi la unele spectacole mediocre și moralizatoare. Acesta este mijlocul cel mai sigur de a îndepărta un tînar de teatru, de a pierde posibilitatea să-l influențeze prin spectacolul teatral și de a-l înstrăina totodată de problemele privitoare la specificul ogîndirii realității în teatru.

Cu participarea activă a clasei

Îndeobște, comentariile celor care asistă la desfășurarea unei lecții încep cu „lecția și-a atins scopul” sau „nu și l-a atins”. Complezența îi obligă uneori la prima formulă, chiar dacă după ea urmează un „dar” cit toate zilele și o avalanșă de observații critice. Fără să fim complezenți, trebuie să afirmăm că, în linii mari, lecția despre vocabular a profesorului de limba română Victor Teodorescu, ținută la clasa a VIII-a de la Școala generală din satul Crîngurile, raionul Găești, și-a atins scopul.

Venind după o serie de lecții asupra vocabularului limbii române, ea era menită să fixeze și să sistematizeze cele învățate de elevi în legătură cu această problemă, să releve lacunele existente în cunoștințele lor și să ofere posibilitatea de a le lichida. Clasa — deși nu este considerată a fi printre cele mai bune ale școlii — s-a comportat în general bine, cu atât mai bine cu cât participarea elevilor a fost permanent solicitată de însuși caracterul recapitulativ al lecției și cu cât era evident că profesorul nu procedează așa cum se întâmplă de obicei în atari împrejurări, punind întrebări numai celor cu care ar fi mers „la sigur”. Dimpotrivă, el i-a atras în discuție fără rezervă, la rînd, și pe cei buni și pe cei mai slabi, dacă nu chiar mai mult pe cei din urmă.

Tema recapitulată era o temă frumoasă, interesantă, care nu implică dificultăți prea mari. Ea a avut, în același timp, valoarea de a contribui la dezvoltarea posibilităților de exprimare ale elevilor, a capacității lor de a minui limba literară.

Afirmația noastră că lecția a fost în general reușită se întemeiază pe câteva calități care s-au făcut evidente de-a lungul desfășurării ei. Profesorul Victor Teodorescu a abordat simultan două modalități de complimentare de recapitulare. Prima a constituit-o analiza pe text, în cursul căreia a cerut elevilor să arate cum s-au format cuvintele înființate și să creeze exemple similare. Cea de-a doua modalitate a avut rolul de a organiza într-un sistem întreg ansamblul de cunoștințe privind formarea cuvintelor prin derivare, compunere și schimbarea funcției gramaticale. Elevii au fost solicitați să găsească în text și să dea ei înșiși exemple de cuvinte formate prin derivare cu sufixe adjectivale, substantivale, adverbiale și verbale, de cuvinte formate prin derivare cu prefixe, prin schimbarea unui substantiv în verb, în adjectiv, adverb etc., de sinonime, omonime și antonime. Abia după ce, pe baza analizei mai multor exemple, s-au desprins particularitățile generale specifice fiecăreia din aceste categorii, s-a trecut la formularea definițiilor.

Exemplele — înscrise ulterior ordonat, pe tablă — și-au relevat astfel cu claritate locul în cadrul schemei de ansamblu.

Spre sfîrșitul lecției profesorul a introdus un scurt divertisment, ca să-i spunem așa, pozitiv pentru valoarea lui instructivă și pentru ținuta lui degajată. Elevii au fost invitați să participe la un joc contracronometru: cine reușește să găsească cele mai multe derivate din cuvîntul „diatră”, într-un răstimp delimitat. Analiza listelor de cuvinte alcătuite de către elevi relevă că, în general, ei au înțeles problemele lecției.

Cîteva rezerve. În primul rînd, una care ni se pare esențială. Patru elevi au repetat cu candoare „identitate” și abia al cincilea a rostit cuvîntul corect. Un altul a șovăit îndelung: ang-au-aug-argumentativ, fără a reuși în cele din urmă să ducă pînă la capăt cuvîntul „augmentativ”. Încă vreo două cazuri de aceeași natură atrag atenția asupra unui fapt: vocabularul elevilor este cam sărăcuț. Aceasta se datorește, după cît se pare, unor lecturi foarte restrînse. Biblioteca școlii dispune de un fond de circa o mie și ceva de volume, dar puține din ele răspund cerințelor programelor. Este o dificultate reală. Pînă la soluționarea ei, însă, cred că elevii ar trebui în-

demnați să citească orice alte cărți pe potrivă vîrstei lor (și acestea nu lipsesc din bibliotecă) pentru că limba română nu poate fi învățată numai în orele de gramatică.

Altceva. Unele exemple date de elevi par a-l fi luat pe profesor pe nepregătite. Căutînd derivate de la cuvîntul „pește”, cineva a oferit exemplul „peșteră” creat deci prin derivare cu sufixul „eră” (!). Un altul, pornit pe descoperirea de derivate, a dat exemplul „pescar”. Era cred locul să se lămurească elevilor că nu toate cuvintele care se aseamănă între ele sînt formate prin derivare. „Peșteră” provine din v. sl. „peštera” iar „pescar” din lat. „piscarius”. Faptul că profesorul a admis aceste exemple constituie o eroare.

În sfîrșit, șovăielile unor elevi în jurul termenilor „omonim” și „sinonim” — explicabile, credem, prin asemănarea lor fonetică și prin opoziția foarte simetrică a definițiilor — cerea o mai insistentă explicație a deosebirilor dintre acești termeni.

Rezervele pe care le-am formulat aici nu înclină foarte mult balanța în defavoarea aspectelor pozitive. Ar fi de dorit însă ca, pe viitor, ele să fie total evitate.

OCT. BUZESCU

Urmărind dezvoltarea gîndirii

Primele lecții de geometrie analitică la secția reală a clasei a XI-a prezintă o mare însemnătate, deoarece au rolul de a-i familiariza pe elevi cu metodele specifice acestei discipline matematice, de a-i îndruma spre îmbinarea creatoare a cunoștințelor de geometrie cu cele de algebră. Iată de ce profesorii cu experiență insistă de la început asupra însușirii și aplicării conștiente de către elevi a formulelor stabilite, astfel încît accentul să nu cadă pe tehnica de calcul, ci în primul rînd pe înlănțuirea logică a raționamentelor care conduc la operațiile ce trebuie efectuate pentru demonstrarea pe cale analitică a proporțiilor geometrice.

Orientîndu-se în acest sens, profesorul Spiridon Marinescu de la Liceul „Aurel Vlaicu” din București și-a organizat cu pricepere lecția cu caracter aplicativ asupra punctelor în plan, urmărind să-i înarmeze pe elevi cu procedeele adecvate rezolvării exercițiilor și problemelor relative la determinarea poziției unor puncte în raport cu proprietățile geometrice ce le caracterizează. O verificare sintetică, dar de esență, a modului cum s-au efectuat temele date pentru acasă a permis profe-

sorului să constate în ce măsură au fost însușite cunoștințele predate în lecția anterioară, să facă unele precizări în legătură cu aplicarea concretă a formulelor expunînd coordonatele punctului care împarte un segment într-un raport dat. Apoi, după ce s-au revăzut, printr-o discuție frontală cu întreaga clasă, o serie de definiții și formule stabilite în lecțiile precedente, s-a trecut la enunțarea problemei ce urma să fie rezolvată: determinarea coordonatelor centrului de greutate al unui triunghi în funcție de coordonatele vîrfurilor. Conduce cu simț pedagogic, discuțiile purtate pe marginea acestei probleme au avut o reală eficiență. Ele au făcut apel la cunoștințele anterioare de fizică și geometrie ale elevilor cu privire la centrul de greutate și le-au trezit interesul pentru aspectul practic prin referiri la determinarea experimentală a centrului de greutate, la unele condiții de omogenitate care se pun de obicei în tratarea geometrică etc. Pricepere pedagogică dovedește și faptul că formulele care dau coordonatele centrului de greutate al unui triunghi au fost deduse cu participarea activă a clasei, determinîndu-se mai întîi

coordonatele mijloacelor laturilor și utilizîndu-se raportul în care centrul de greutate împarte segmentul cuprins între unul din vîrfuri și mijlocul laturii opuse. Pentru fixarea cunoștințelor s-a făcut o aplicație numerică, iar apoi s-au lucrat la tablă exerciții, calculîndu-se lungimile medianelor, pantele acestora și coordonatele piciorului uneia dintre bisectoarele interioare ale triunghiului.

Merită subliniat faptul că, simultan cu rezolvarea exercițiilor, profesorul a adresat elevilor întrebări care urmăreau să le dezvolte gîndirea, să combată tendința spre reținerea și aplicarea mecanică a formulelor. Bunăoară, întrucît în calcularea pantei unei drepte dată prin două puncte sau a lungimii unui segment intervin diferențe ale coordonatelor, li s-a cerut elevilor să precizeze în ce cazuri și în ce condiții e permisă schimbarea ordinii în care se efectuează aceste diferențe. De asemenea profesorul i-a condus pe elevi spre interpretarea semnului coeficientului unghiular pe baze trigonometrice.

O anumită scăpare ar fi de semnalat doar în concluziile cu privire la aflarea centrului de greutate al

unui triunghi, unde ar fi fost indicat să se scoată în evidență faptul că însăși simetria cu care se exprimă formulele respective constituie o verificare analitică a concurenței medianelor unui triunghi.

Se poate aprecia însă, în general, că lecția ținută de profesorul Spiridon Marinescu a fost o lecție izbucită, creînd o bază reală pentru înțelegerea specificului metodei analitice de rezolvare a problemelor de geometrie. Elevii au reținut faptul că în geometria analitică se pornește de la figuri și proprietăți care, prin intermediul sistemului de axe de coordonate, se traduc într-un limbaj algebric, că efectuarea calculelor impuse de natura problemei are loc într-o ordine determinată, iar rezultatele obținute se interpretează din nou sub aspect geometric. Rezolvarea, în lecțiile următoare, a unor exerciții și probleme cît mai variate va da elevilor deprinderi temeinice de calcul și, în special, îi va ajuta să urmărească desfășurarea logică a raționamentelor impuse de conținutul geometric al aplicațiilor.

Prof. M. BADEA

Elevii să „vadă”

Elevii Școlii generale nr. 16 din Ștefănești—Pitești se aflau, în ziua vizitei noastre, în prima zi de școală după etapa de practică. Erau de așteptat, așadar, lecții în care profesorul să aibă de luptat cu manifestările proprii perioadei de adaptare: atenție dispersată, oarecare indisciplină, poate și temele insuficient lucrate.

În prima oră de program, clasa a VI-a B avea anatomia. Profesoara Iordana Buricel și-a propus să revadă și să consolideze cunoștințele despre părțile corpului omenesc, predate înainte de plecarea la practică, pentru a putea trece la temele următoare. A fost o lecție bună, în care elevii, în ciuda așteptărilor, nu au dat semne de obosescă și au răspuns în general corect, urmărind cu atenție firul discuției. „Secretul” acestei comportări l-am aflat lesne: el este o urmare a modului în care înțelege tovarășa Buricel să-și desfășoare activitatea.

— Elevul „să vadă” (și la propriu, și la figurat) lucrurile despre care învață — ne-a spus profesoara. Numai așa îi vom capta interesul, îl

vom face să rețină ușor și pentru multă vreme cunoștințele pe care le predăm.

Fidelă acestui principiu, tovarășa Buricel a adus în clasă mulajul corpului omenesc și, pentru compararea acestuia cu corpul animalelor, și un cobai preparat astfel încît elevii să poată urmări anatomia lui. Apoi a pus întrebări. „Care sînt părțile principale ale corpului omenesc? Arată-le pe mulaj”. „Care sînt părțile principale din care este alcătuit capul? Arată-le”. „Ce știți despre cavitățile toracică?” „Unde sînt plămîni?” „Unde este așezată inima?” ș.a.m.d. De fiecare dată, cerînd elevilor să vorbească despre organele din cavitățile toracică și abdominală a corpului omenesc, profesoara îi solicita și să le arate pe mulaj; astfel că totul a rămas bine precizat pentru întreaga clasă.

Mai departe, discuția a avut scopul de a-i face pe elevi să vadă asemănările dintre structura și funcțiile organismului omenesc și structura și funcțiile organismului mamiferelor superioare. Ea a cerut elevilor să arate organele cobaiului și să pre-

cizeze în ce constă asemănarea acestora cu organele corpului uman. „Fă comparație pe materialul intuitiv: arată inima la cobai, arată-o la om. Arată și plămîni. Se aseamănă? Da? Te-ai convins?”. Asemenea întrebări i-au determinat pe elevi să compare, să selecteze notele comune, să se convingă cu propriii lor ochi. Precizînd că aceste asemănări dovedesc originea animală a omului, profesoara a contribuit la înlăturarea concepțiilor mistice despre apariția omului pe care le-ar mai fi putut avea unii elevi. Apoi, pe baza deosebirilor care există între om și mamiferele superioare, s-a tras concluzia că, pe scara evoluției, omul se află pe treapta cea mai de sus.

La sfîrșitul lecției, tovarășa Buricel a cerut unui elev să reconstituie mulajul corpului omenesc, ale cărui organe fuseseră scoase pe parcursul discuțiilor din clasă. Bun prilej de a face un pas mai departe în consolidarea cunoștințelor: elevul trebuia să recunoască fiecare organ, să știe unde este situat, care este poziția lui, ce funcțiune îndeplinește.

Pe întreaga întindere a lecției, pro-

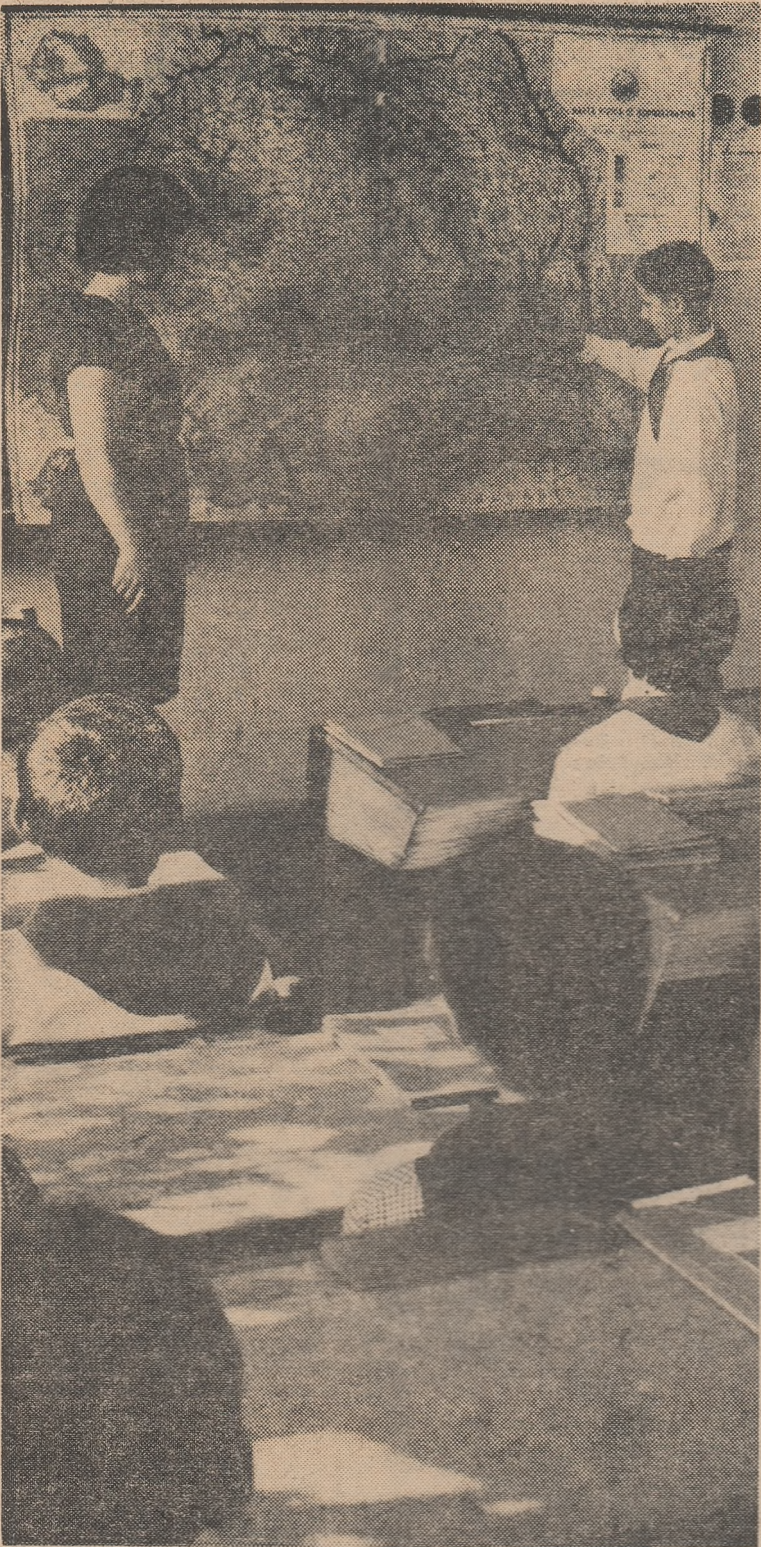
fesoara a făcut apel la cunoștințele de botanică și zoologie pe care elevii le posedau de mai înainte, din școlă și din propria lor viață. Pentru a-i ajuta „să vadă” mai bine lucrurile, ea a făcut în același timp un foarte insistent apel la judecata logică, la gîndirea elevilor. „Ce s-ar întimpla dacă...”. „Explică...”. „Ce rol are...”. „De ce” etc. Iată întrebări care au revenit tot timpul în desfășurarea dialogului cu clasa, obișnuindu-i pe copii să gîndească, să se ferească de reproducerea mecanică.

Așa este bine: fiecare lecție să aducă în pregătirea elevilor cunoștințe adînci, de neclintit, să contribuie la formarea concepției material-dialectice a școlărilor. Dar pentru aceasta profesorul trebuie „să vadă” el însuși căile de realizare a unei cunoașteri temeinice a materiei prevăzute în program, să-i conducă pe elevi cu măiestrie pe aceste căi. Este ceea ce am constatat în stilul de muncă al tovarășei Iordana Buricel.

A. C.

Manualele de gramatică și cerințele metodice

La ora de geografie a patriei

Cerințele legate de structura metodică a manualelor sînt numeroase, dar noi vom discuta, în cele ce urmează, numai cîteva aspecte, legate în special de prezentarea definițiilor și regulilor gramaticale.

Se știe că, în general, elementele componente ale definițiilor gramaticale (definitivul și definitivul) pot avea poziții diferite fără ca prin aceasta conținutul de idei să aibă de suferit. De pildă, definiția substantivului pentru clasa a V-a poate fi redată în trei feluri: 1) Substantiv se numește partea de vorbire care denumește obiecte; 2) Partea de vorbire care denumește obiecte se numește substantiv; 3) Se numește substantiv partea de vorbire care denumește obiecte. Dacă pentru asigurarea caracterului științific ordinea termenilor este adesea lipsită de importanță, nu la fel stau lucrurile cînd e vorba de asigurarea unei învățări logice și trainice.

Fără să aibă întotdeauna în vedere acest lucru, manualele școlare de limba română dau definiții a căror construcție urmează căi diferite. În manualele pentru clasele a III-a și a IV-a, noțiunea de definit este plasată la sfîrșitul definiției. În manualele pentru clasele V-VIII — deși se observă o preocupare pentru o anumită tematică în definițiile care se reiau (unde termenul definit este dat la început) și o altă tematică în definițiile cu totul noi (unde termenul definit este dat la sfîrșit) — se înregistrează totuși foarte multe inconsecvențe. De pildă: „Pronumele care înlocuiește atît numele obiectului posedat cit și al posesorului se numește pronume posesiv“ (clasa a V-a, pag. 153); „Pronumele posesiv este pronumele care înlocuiește atît numele obiectului posedat cit și al posesorului“ (clasa a VI-a pag. 172); „Pronumele care înlocuiește atît numele obiectului posedat cit și al posesorului se numește pronume posesiv“ (clasa a VII-a, pag. 198). Situații asemănătoare se înregistrează și la alte noțiuni gramaticale.

Trebuie știut că poziția definiției și a definatorului influențează asupra procesului însușirii. Aceasta se datorește faptului că orice definiție are mai mulți termeni, de forțe excitatorii diferite, care acționînd simultan, produc focare de excitație de diferite intensități. Cînd forța termenilor este aproximativ egală în cadrul unui complex succesiv, termenii mijlocii sînt analizați și sintetizați mai greu decît termenii extremi. Dacă nu se ține seama de acest fapt, unele cunoștințe care ar putea fi însușite repede și eficient se însușesc greu,

într-un timp lung și uneori chiar greșit. Cercetările psihologice arată că, în cazul cînd definiția trebuie să fie însușită absolut exact, este mai bine ca noțiunea nouă să stea la începutul frazei și să se despartă de cea mai apropiată noțiune înrudită numai prin predicat. La rîndul ei, definiția care are noțiunea nouă la sfîrșit poate fi folosită ca un fel de verigă de trecere de la expunerea datelor concrete spre definiția logică.

Analizînd manualele de gramatică, se poate constata și faptul că în definiții se folosesc adesea noțiuni neclare pentru elevi, care au nevoie ele însele de a fi lămurite. De exemplu în definițiile „Gramatica stabilește regulile modificării formei cuvintelor în vorbire“ și „Morfologia este partea gramaticii care cuprinde regulile privitoare la forma cuvintelor și la modificările formei acestora“ (clasa a VII-a, pag. 157), se folosesc termenii „formă“ și „modificările formei“ unui cuvînt, dar ce se înțelege prin acești termeni se explică abia în clasa a VIII-a.

Se întîlnesc situații cînd se încalcă cerințele unei strînse corelații între noțiunile gramaticale. De pildă, în manualul pentru clasa a VI-a se dau exemple de complement circumstanțiale de timp exprimate prin adverbe provenite din substantive articulate: *dimineața, ziua* etc. (pag. 249-250), în timp ce la capitolul rezervat morfologiei nu s-a spus nimic despre existența unor asemenea adverbe. Folosirea termenilor necunoscuți în corpul definițiilor sau în exemple îngreuiază înțelegerea, dă naștere la echivocuri, la confuzii, duce la o însușire mecanică.

Datorită caracterului abstract al noțiunilor și al categoriilor gramaticale, se impune ca manualele de gramatică să demonstreze întotdeauna afirmațiile făcute. Uneori însă nu se fac nici un fel de demonstrații. De exemplu, în manualul pentru clasa a V-a, la pag. 141 se dau afirmațiile: „Substantivele *uzină* și *uzina* sînt la numărul singular. Adjectivele *adevărată* și *vie* care le determină sînt tot la singular... „Substantivele *ochi* și *eroi* sînt în cazul acuzativ. În acuzativ sînt și adjectivele *adînci*, *vioi*, *mari* și *legendari* care le determină“. Era desigur mai concludent dacă se pleca de la modificări paralele din exemple (niște uzine adevărate; *uzină-uzine*, adevărată-adevărate), explicarea noțiunilor teoretice pe baza unor exemple concrete ajutîndu-i pe elevi să-și formeze o reprezentare exactă despre cele spuse și să-și însușească definițiile (regulile) în mod conștient, logic.

Dacă lipsa demonstrațiilor pe texte duce la învățarea meca-

nică a unor exemple sau reguli, afirmațiile care se contrazic de la un capitol la altul îi derutează pe elevi. Or, în manuale se găsesc destule contradicții. De pildă, precizarea „Substantivele de genul neutru sînt numai nume de lucruri“ din manualul pentru clasa a III-a (pag. 171) este contrazisă chiar de textul dat pentru analiză prin exercițiul nr. 12 de la pag. 172, care cere să se citească poezia „Sfîrșit de toamnă“ și să se găsească substantivele de genul neutru. În această poezie se găsesc și unele substantive neutre nume de fenomene ale naturii: geruri, vîntul. În manualul pentru clasa a VI-a, la capitolul „Semne de punctuație“ (pag. 267), se spune că semnul exclamării se pune la sfîrșitul unei propoziții exclamative, dar ca exemplu se dă o propoziție imperativă: „Mină mai iute!“ Orice contradicție întîlnită în manual îi încurcă pe elevi, îi face să piardă încrederea în autoritatea manualului și îl pune pe profesor în situație dificilă.

Pentru a-i orienta pe elevi în conținutul manualului și pentru a le atrage atenția asupra esențialului, este necesar să se asigure o percepere diferențiată a titlurilor, definițiilor și regulilor. Manualele la care ne referim nu rezolvă însă în mod unitar problema perceperei vizuale a datelor importante. De altfel, nici în cadrul aceluiași manual nu există o unitate în relieful datelor importante și, în general, lipsește grija pentru relieful grafic a esențialului. Prezentarea fără variație a noțiunilor inhibă însă reflexul de orientare, coboară tonusul scoarței cerebrale, provoacă o stare de apatie, de somnolență. Învățarea datelor importante, a definițiilor cere o bună percepere, crearea unui centru sau focar de excitație optimă în scoarța cerebrală. Este necesar, de aceea, să se dozeze mijloacele de reliefare în raport cu importanța fiecărei probleme și să se rezolve unitar problemele de aceeași importanță.

O bună prezentare din punct de vedere metodic a noțiunilor ce trebuie predate face ca și un conținut mai dificil să fie accesibil elevilor, dă posibilitatea dezvoltării gîndirii și memoriei lor, contribuie la înarmarea lor cu bune deprinderi de studiu individual, sugerează profesorului mijloacele cele mai perfecționate de transmitere a cunoștințelor. Se impune, de aceea, ca autorii de manuale să acorde toată grija unei asemenea prezentări.

ALEXANDRU POPESCU-
MIHĂIEȘTI
asistent universitar

Planificare rațională

(Urmare din pag. 1)

tunci cînd — deși obiectivele și sarcinile pe care le cuprinde sînt stabilite cu discernămint — nu se prevăd căi concrete pentru realizarea lor, sau se prevăd căi care nu pot asigura obținerea unor rezultate bune. Am întîlnit, într-un plan de muncă, sarcina de a se realiza frontul comun al întregului colectiv didactic pentru asigurarea exprimării corecte a elevilor. Se menționează apoi că în acest scop și comisiile metodice și conducerea școlii vor urmări la clasă problema exprimării corecte a elevilor, după care o vor discuta întîi în ședințe separate și apoi în consiliul pedagogic. Credem în necesitatea creării frontului comun al cadrelor didactice pentru asigurarea exprimării corecte a elevilor, dar nu credem că *paralelismul*, suprapunerile de activități, aduc vreun folos. Problema respectivă poate fi foarte bine studiată la clasă numai de către conducerea școlii și discutată doar în consiliul pedagogic, unde se vor putea trasa și sarcini potrivite, comisiile metodice fiind lăsate să se ocupe de ajutorarea cadrelor didactice în problemele dificile ale predării disciplinei lor, în generalizarea aplicării noilor cuceriri ale științelor, ale pedagogiei și didacticii.

Fără îndoială, nu întotdeauna un plan bine întocmit, clar și concis înseamnă și o activitate corespunzătoare. De aceea conducătorii de școli nu pot considera că s-a rezolvat totul prin elaborarea unui plan bun. Ei sînt chemați să urmărească stăruitor, etapă cu etapă, îndeplinirea sarcinilor prevăzute în plan, așa încît să se asigure realizarea obiectivelor propuse. Încălceala din planul de muncă înseamnă,

și încălceală în activitate. Dar nu întotdeauna limpezimea din planul de muncă înseamnă și o desfășurare ordonată, clară a activității. Aceasta pentru că traducerea în viață a planului cere eforturi, prezență activă permanentă și ochi ațintiți asupra liniilor directe.

Au trecut doar cîteva săptămîni de școală. Este bine să mai aruncăm o privire critică asupra planurilor noastre de muncă, asupra modului cum ne-am conceput întreaga activitate. Să facem, dacă sînt necesare, cîteva modificări, și, odată planul pus la punct, să urmărim cu stăruință îndeplinirea lui. Munca va avea numai de cîștigat.

Ce fel de pedeapsă e aceasta?

Intr-una din zile am întîlnit în curtea școlii doi elevi. Întrebîndu-i de ce nu se află la oră, mi-au răspuns că profesorul le-a cerut să părăsească clasa și acum, din lipsă de ocupație, se joacă.

Pentru o clipă am rămas în cumpănă. Apoi am început să-i „descos“ în legătură cu actul de indisciplină săvîrșit. Am aflat că vorbiseră între ei în timpul orei.

Plecînd spre cancelarie, m-am gîndit mult asupra acestui lucru: fac bine profesorii care, dorînd să-și asigure liniștea la ore, procedează în felul acesta? Este oare aceasta o măsură efi-

cientă, justificată din punct de vedere pedagogic?

Păreră mea este că răspunsul la aceste întrebări nu poate fi decît negativ. Scoînd un elev din clasă nu contribuim cu nimic la înlăturarea indisciplinei. Pedeapsa dată este o pedeapsă în sine, fără conținut educativ, căci elevul nu cîștigă nimic în urma ei ci, dimpotrivă, pierde. Pierde și timpul, și explicația profesorului.

În general, în asemenea situații se pleacă de la faptul că unul sau doi elevi „dificili“ deranjează întreaga clasă, abat atenția colegilor lor de la lecție. Dar, dîndu-i afară, nu reușim oare la soluția cea mai

comodă pentru noi? Am folosit oare, înainte de a ajunge la ea, toate căile pe care le putem folosi, am epuizat întreg arsenalul mijloacelor educative? Fără îndoială că nu.

De la observația în fața clasei și pînă la trimiterea elevilor „la plimbare“ (pedeapsa care nu e prevăzută, de fapt, în nici un regulament) este foarte mult, și acest „foarte mult“ cuprinde o multitudine de mijloace și măsuri care, folosite și aplicate rațional, nu pot să nu dea rezultate.

Să fim sinceri: știm bine, fiecare din noi, că îndepărtarea din clasă a elevului nedisci-

plinat determină nu o dată înrăutățirea situației. L-ai dat afară din clasă. Clasa s-a liniștit. Dar data viitoare ți-a venit nepregătit pentru că, spune el, n-a avut notițe. Ia, desigur, o notă proastă. Și iată că un act de indisciplină nesoluționat cum trebuie a dus la o situație mai gravă, de care în parte este vinovat și profesorul.

Acesta a fost numai un exemplu. Concluziile trebuie să le tragem noi, toți cei care mai procedăm așa fără a gîndi dacă îl ajutam cu ceva pe elev, dacă dincolo de ușile clasei educația se îndeplinește de la sine, în lipsa noastră.

CONSTANTIN TANASE
Tg. Cărbunești

Colocviu internațional de imagini

Printre alți specialiști, am fost solicitat și eu să iau parte la pregătirea Expoziției internaționale de desene ale copiilor și tineretului școlar, deschisă recent în Capitală, la jurizarea și premiarea lucrărilor. Desigur că, față de preocupările mele în general ca artist și ca director al Muzeului de artă al Republicii Socialiste România, aceeași a fost o treabă care mi-a solicitat un timp destul de serios. L-am simțit însă nu ca o pierdere ci, dimpotrivă, ca un câștig.

Intr-adevăr, faptul că am putut să văd, să urmăresc un număr impresionant de lucrări ale unor copii și tineri din 24 de țări, în vîrstă de 3 pînă la 17 ani, mi-a dat prilejul să cunosc o serie de sensibilități, de viziuni de un firesc emoționant, firesc care, în fond, stă la baza oricărei creații de artă. Și pot să afirm cu toată siguranța că ne aflăm în fața unor creatori, pentru că, indiferent de vîrsta celor care au creat-o, dacă imaginea îți dă emoții, ea este creație artistică.

Copiii din R. D. Vietnam alături de jocul lor imaginat grija pentru patrie, năzuința de a apăra de distrugere cuceririle poporului lor, începînd cu joaca pașnică a celor mici și sfîrșind cu însăși patria lor liberă, bucuria copiilor din Japonia se întrepătrunde cu complexitatea viziunilor în care omul muncește pentru a-și câștiga existența; desenele copiilor chinezi sînt pline de dăruire pentru patria lor socialistă, cele ale copiilor români oglindesc mîndria pentru mărețele construcții înfăptuite în anii puterii populare. Toate acestea se înscriseră în istoria civilizației, a culturii, a luptei pentru apărarea păcii, arată că cei mici știu să desprindă din complexul

vieții lor ceea ce este esențial pentru epoca noastră. Dacă la această viziune istorică se adaugă acorduri de culoare, construcțiile plastice cîștigă în intensitate. Plusul de sensibilitate pură al copilului nefasonat de un concept aprioric, determină o viziune originală, proaspătă, dă creației un caracter emoțional direct și puternic. Este harul pe care copilăria acestor mici zei ai frumosului îl aduce ca prios artei care, prin ei, se dezvoltă pentru viitor.

N-aș vrea să spun că expoziția poate fi o lecție, dar fără exagerare aș putea afirma că este un imbold pentru cei ce se ostenesec să caute frumosul cu virtuți exercitate pînă la manierism și nu cu impulsul dinlăuntru.

Premiile acordate (pentru fiecare grupă de vîrstă cite un premiu special, un premiu I, două premii II, trei premii III și circa 20 de mențiuni) reușesc să identifice, credem, cele mai pregnante, mai originale și mai proaspete lucrări, să sublinieze pentru fiecare categorie, cele mai semnificative valori care, prin caracterul lor de unicitate, exprimă plastic originalitatea și sensibilitatea specifice fiecărei țări.

Ne bucurăm foarte mult faptul că la apelul Republicii Socialiste România numeroase alte țări s-au grăbit să ia parte la acest colocviu de imagini, iar succesul necontestat al expoziției din acest an este o puternică încurajare pentru viitoarea expoziție, pe care sperăm să o organizăm în 1967.

M. H. MAXY
artist emerit

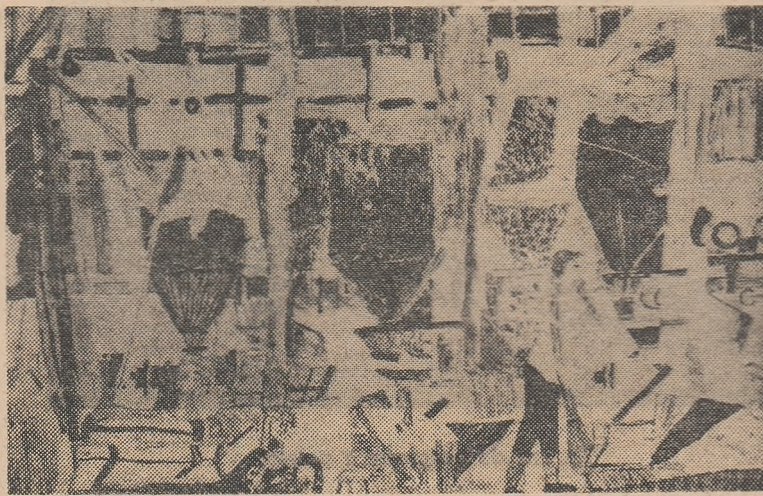
Directorul Muzeului de artă al Republicii Socialiste România.

Șetran Tudor (6 ani), Republica Socialistă România: „Porumbel“ (sus)

A. Lhamsuren (16 ani), R.P. Mongolă: „Sărbătoarea păsărilor“ (mijloc)

Misako Asakuma (11 ani), Japonia: „Fabrica de decortical orezului“ (jos)

Cu ochii copiilor lumii

Intrînd în sălile Expoziției internaționale de desene ale copiilor și tineretului școlar, ai impresia că ai nimerit în niște ciudate săli de cursuri în care s-a făcut dintr-odată liniște și sute de ochi insistenți îți solicită din toate părțile atenția, ca să le scrutezi înțelesurile.

Organizatorii expoziției — Ministerul Învățămîntului și Uniunea Tineretului Comunist — au propus ca temă ilustrarea unor aspecte din viața copiilor și a tineretului școlar. — dar aceștia au răspuns în felul lor, depășind și îmbogățind tema, ceea ce era de așteptat, viața copiilor fiind o imensitate, o fîntină vie, greu de zăgăzuit.

Ceea ce te izbește în mod deosebit în această largă confruntare pe scară internațională, la copiii de vîrstă mică în particular, este similitudinea de expresie a realității pe toate meridianele globului. Același ochi simplificator dictează mînilor un drum asemănător în dibuirea formelor, sumar concepute și schematic reprezentate. Și la copiii din U.R.S.S. și la cei din R. P. Polonă, din R. P. Mongolă, din R. P. Chineză, din Luxemburg, din Ceylon, Japonia și de pe malurile Dimboviței. Spre deosebire de limbajul semnelor scrierii, diferențiat pe alfabet și pe limbi, limbajul imaginilor e unitar, comun, realizînd un fermecător consens al copiilor.

Urmărind mai departe, pe vîrste, înaintarea interesului și sensibilității copiilor în realitate, intrăm, tot mai vizibil, într-un proces de prelucrare a datelor realității, asemănător în multe privințe aceluia care, în arta majoră, a ridicat probleme aprig disputate timp de decenii. Îți vine să crezi că ochii copiilor nu văd realitatea, ci o construiesc, o recompun după o viziune proprie, o creează în forme, planuri, dimensiuni și culori potrivit unei concepții originale, ai zice o *Gabe, nicht wiedergabe*, formulă de artă de care

se prevalează curentele artistice de avangardă în lucrările lor. Capul cel mare, de pildă, al profesorilor, văzut de copii ca sediu al științei, prăjitura crescută în proporții uriașe în ochii lacomi ai copilului, de ziua lui, surisul înfipit, obsedant care predomină figura profesoarei ca expresie absoarbe toată atenția observatorului. Spiridușii în domeniul fantasticului, cu guri de crocodil înfiorător căscate, fantomele spăimoase, caligrafiate abstract din visul altui copil, nu pot fi puse numai pe seama neîndemînării în folosirea adecuată a mijloacelor de expresie, dar tot atât de mult, dacă nu și mai mult, pe seama interpretării, a vibrații unei sensibilități care duce la forme exprimate și dimensionate după alt canon decît cel obișnuit. Foarte semnificative din acest punct de vedere ni se par desenele elevei Filoteanu Mihaela, de 6 ani, din Capitală, care într-un peisaj reprezintă soarele ca un cap de femeie coafată, cu mărele la gît, sau vaporul norvegianei Lisbet Liabo, de 9 ani, transportînd copiii ale căror capete sînt desenate pe peretele din afară al vasului, presupunîndu-se că se înțelege de la sine că ele, întregite cu trupurile respective, se află în interior.

Sînt și copii, într-adevăr foarte puțini, care văd plăt, fotografic. Dar și la aceștia ai impresia că precocitatea lor stăpînire a mijloacelor meșteșugărești de expresie a luat-o înaintea viziunii lor interioare.

Procesul inițierii în realitate, la un nivel mai ridicat, nu atît de vîrstă, cît de talent, sare peste etape și ne pune în fața unor realizări care descoperă reale aptitudini, talente embrionare, în stare să îndreptățească mari speranțe. Mă refer la tabloul „Balta stătută“ de Rottner Nora, elevă de 7 ani de la noi din țară, viziune autentic picturală, un ochi de colorist care surprinde cu finețe jocul fugar al culorilor pe o suprafață lichidă nemiscată, străbătută de o lumină puternică. Mă refer, de asemenea, la Eriksen Alan, elev de

7 ani din S.U.A., specialist în desenele de animale pe care le prinde ca un observator încercat, în poziții cit se poate de caracteristice, ca de pildă crocodilii sau leul la pîndă pe un dîmb, cu toată unduirea lui de felină rapace. Mă refer la tabloul „Sădirea pomilor“ de Wang Ming-Ming, elevă de 12 ani din R. P. Chineză, surprinzător prin ritmul formelor, desfășurarea lor în spațiu și coloritul sobru și delicat. Mă refer, în sfîrșit, la tabloul „Peisajul urbanistic“ al elevului Sedelnikov Serghei, elev de 14 ani din U.R.S.S., lucrare pe care ar putea-o iscăli și un artist format.

Fără îndoială că la vîrste egale, dar nu și la același nivel de formare spirituală, întîlnim și ochi de pe care nu au căzut solzii copilăriei, și mîini care dibuie încă fără rezultate apreciabile. E de la sine înțeles că nu toți copiii care desenează devin artiști, după cum nu toți care învață să scrie devin poeți și prozatori. Ca mijloc de expresie și de comunicare, desenul, ca și scrisul își are limitele lui, trase de posibilitățile celor ce-l folosesc.

În ce privește conținutul, legat de tema propusă pentru expoziție, constatăm o universalitate de preocupări care reflectă din plin clocotul vieții sub toate aspectele, fie ele pozitive sau negative. Nimic nu scapă atenției copilului, totul intră năvalnic în ochii săi lacomi și pune în mișcare forțele sale de înțelegere și de vibrație interioară. Patria iubită e cîntată de toți și împodobită cu darurile peisajelor, ale construcțiilor subliniate cu mîndrie, a sărbătorilor cu furnicar de figuri și gesturi, a aspectelor intime, restrînsse, cu atmosfera lor concentrată, darnică, caldă. Semnificativă ne pare figura mamei, văzută de proprii ei copii. „Mama mea“, cum o mîngie și în desen copiii, este aproape stereotip, ființa care face treabă: calcă, mătură, ține copiii de mînă, e vinzătoare într-un magazin; năcărieri nu visează, nu-și pierde vremea

cumva. Surorile, frații, prietenii apar în portrete colțuroase — e drept — disproporționate, în culori strigătoare, dar prezența lor într-o imagine migălită e dovada afecțiunii ce le-a prilejuit. Cei alți copii se prind în jocuri și întreceri, iar cei mari în gesturile diferitelor ocupații, notate cu un viu simț de observație și cu dinamism, dar și cu o plăcere pe care o împart cu cei desenați. Unul din acești copii, japonezul Hiroshi Iwata, de 7 ani, se postează în fața noastră, în portret, mai mult poznaș decît egocentrist, în orice caz, impunînd figura lui ca o realitate care ar putea, la urma urmelor, să fie luată și ea în considerație.

Nu lipsesc nici aspectele triste, amenințătoare care umbresc epoca noastră, mai ales în desenele copiilor din R. P. Chineză și R. D. Vietnam. Copilăria martirizată a acestora din urmă nu se lasă, însă, copleșită de ploaia de bombe sau de napalm repezită asupra capetelor lor de dușmanii patriei (piratii americani ne tulbură jocurile declară, ca un fapt divers, desenatorul), ci face front comun cu lupta părinților. Insufletită ca și ea de ură împotriva agresorilor, dar, în același timp, de dragoste de patrie și de mîndrie eroică.

Fără îndoială că se pot face nenumărate și variate considerații pe marginea acestei expoziții de artă infantilă. Ea prezintă un interes deosebit pentru lămurirea multor probleme de natură pedagogică, psihologică și estetică. Metoda adoptată de organizatorii expoziției de a prezenta pe vîrste desenele, indiferent de naționalitate, o găsim cît se poate de prielnică studiului și urmării pe etape a dezvoltării și promovării simțului estetic.

Găzduirea acestei expoziții în Capitala noastră constituie un eveniment cultural important și o manifestare impunătoare a solidarității umane.

F. DRĂGOIESCU
profesor emerit

DOCUMENTARE MĂRTURII ARHEOLOGICE

S-a ridicat cortina de pe o scenă uriașă ● Teritoriul țării noastre — regiune în care s-a produs antropogeneza primitivă ● „Gînditorul” de la Cernavodă ● Asemenea regilor micenieni și eroilor din „Odiseea”

Dacă ne gândim că nu au trecut decât câteva decenii de când istoria României începea cu știința arheologică românească a adus-o, într-un răstimp scurt, la cunoașterea istoriei alături de bogate a teritoriului patriei noastre. Este ca și când o cortină s-ar fi ridicat de pe o scenă uriașă și în fața ochilor noștri uimiți s-ar înfățișa, într-o prodigioasă însușire de fapte, întreaga dezvoltare a societății omenești pe teritoriul țării, în succesiunea unor epoci care nu mai cuprind doar două milenii, ci un răstimp de zeci și chiar de sute de ori mai mare.

Vedem astăzi cu ochii minții lupta îndrăgănită, care a durat sute de mii de ani, a omului primi-

tele construcții, în genul clădirii cu mozaic de la Constanța, toate contribuie într-o măsură mai mică sau mai mare la lămurirea unor aspecte ale epocilor cărora le aparțin.

La prima vedere s-ar părea că aceste vestigii, ilustrând cultura materială, nu prezintă importanță decât din punctul de vedere al înțelegerii acestei culturi. S-a văzut totuși — și acest lucru se datorește în primul rînd interpretării lor materialist-istorice — că ele pot să ne furnizeze informații deosebit de prețioase asupra organizării social-economice a societății omenești într-un anumit grad al dezvoltării sale, precum și asupra unor fenomene de suprastructură pe care acestea le condiționează. Exemplele care se pot da în acest sens sînt nenumărate. Cercetările arheologice intense realizate în țara noastră în anii puterii populare — peste 500 de obiective din diferite epoci, explorate sau în curs de explorare — au dat specialiștilor posibilitatea de a adînci numeroase probleme din istoria veche a patriei noastre. Începînd chiar pentru acele vremi, de care, după părerea unor învățați, ne despart peste două milioane de ani, descoperirile recente ne-au procurat unele „documente” ce vor putea probabil să situeze și țara noastră printre regiunile de pe glob în care s-a produs procesul antropogenezei. E vorba despre vestigiile de la Bughulești, în Oltenia, atribuite de descoperitorii unor oameni-maimuță, așa numiții *australopiteci*, care își făureau uneltele din oase de animale.

Începutul epocii paleolitice, în care apar primele unelte cioplite din piatră, sînt ilustrate la noi prin așa-numita „cultură de prund”, descoperită pentru întia oară în valea Dirjovului, lângă Slatina și mai tîrziu în toată Oltenia, precum și în valea Teslului și a Dimbovicului, din regiunea Argeș. Deși încă rudimentare, uneltele „culturi de prund” — bolovani mici de riu care au la un capăt o muchie pentru lovit și tăiat — ilustrează efortul de gîndire în urma căreia au fost concepute. Cercetările paleolitice intense întreprinse de Institutul de arheologie al Academiei, au adus dovezi numeroase pentru existența pe teritoriul țării noastre a celor trei faze ale paleoliticului: inferioră, mijlocie și superioară. În fața cea mai veche a epocii, pitecantropii din regiunile noastre, asemănători cu cunoscutul *Homo Heidelbergensis*, făuresc și ei, ca și în alte regiuni ale Europei, acele „toporaș de mină” *acheulean*, numit astfel după localitatea Saint Acheul din Franța, care se obțineau prin lovitură date bolovanului pînă cînd acesta căpăta forma unei migdale cu ambele laturi ascuțite și cu virf. În același timp se dezvoltă o tehnică a prelucrării uneltelor din așchii de piatră, numită *clactoniană*, după localitatea *Clacton-on-Sea* din Anglia. Descoperiri din această veche perioadă a paleoliticului s-au făcut în țara noastră în Valea Lupului, lângă Iași, în Valea Dirjovului, la Fărcașele, Lița, Giurgiu, Pantclimon, Slatina, Dobromira.

Acum aproximativ 100 000 de ani apare pe teritoriul țării noastre cea fiintă care, urmas al

pitecantropului, merită numele de *Homo primigenius*, fără atributul de maimuță. Este omul cunoscut în Europa sub numele de *Omul de la Neanderthal*. Odată cu apariția lui se poate considera că a început o perioadă nouă a epocii paleolitice, și anume perioada sa mijlocie sau *mezopaleolitică*, în care pornesc să se contureze începuturile societății gentile matriarhale. Omul acestei perioade, vinător prin excelență, creează un număr mai mare de unelte, făcute din cremene, care îi vor servi la tăierea cărnii și la curățarea pielilor de animale. Urmele activității cetelor de vînători s-au găsit în multe locuri din țara noastră, alături în peșteri, cît și în așezări libere: în Peștera Muierilor de la Baia de Fier, în Peștera Cioarei de la Borosteni, la Bordu Mare, Ohaba Ponor, Nandru, Gura Cheii etc.

În perioada următoare, aceea a *paleoliticului superior*, trăiește în ținuturile noastre omul fosil actual, *Homo sapiens fossilis*. Caracteristică pentru această perioadă este cultura *aurignaciană*, numită astfel după o localitate din Franța. Acum se perfecționează uneltele de silex și se inventează altele noi, necesare unor forme mai complexe de viață. Uneltele s-au găsit la Gilma în Țara Birsei și la Izășel în Crișana.

Forțele de producție au crescut și ca o consecință naturală apar manifestări ale vieții spirituale: începuturile artei, ale credințelor religioase.

Epoca *neolitică*, mult mai scurtă decât cea paleolitică, dar mult mai bogată în conținut, este poate cea mai bine cunoscută epocă din istoria străveche a patriei noastre. Numeroasele cercetări arheologice întreprinse pentru studierea ei între cele două războaie mondiale și, mai ales, în ultimii 15 ani, au dus la cunoașterea din ce în ce mai aprofundată a numeroase culturi. Unele din acestea pot fi considerate clasice pentru neoliticul nostru, formînd bazele pe care s-a dezvoltat civilizația în aceste regiuni ale Europei. Este vorba de cultura de tip Gumelnița, răspîndită în Cîmpia munteană și cultura de tip Cucuteni, ale cărei vestigii se găsesc din sud-estul Transilvaniei și din Moldova pînă departe, pe malul Niprului. Totodată, au putut fi surprinse pe teritoriul țării

noastre și alte culturi neolitice, mai vechi. Toate acestea au permis periodizarea din ce în ce mai strînsă a întregii noastre epoci neolitice. Descoperirea, în diferite puncte ale țării, a unor culturi care nu au fost cunoscute în regiunile noastre — de exemplu cultura de tip Criș sau cultura ceramică cu ornamente liniare — a dat posibilitatea să se precizeze ariile de răspîndire și conținutul unor complexe a căror cunoaștere interesează și arheologia țărilor vecine.

Tabloul care poate fi trasat pentru epoca neolitică este mult mai bogat decît acela al perioadelor precedente. În această vreme, în care se continuă organizarea gentilică matrilineară, forțele de producție sînt în continuă creștere. Apar unelte noi, făcute de astă dată din piatră șlefuită. Topoarele și ciocanele sînt găurite pentru a li se putea fixa o coadă, ceea ce le dă o mai mare eficiență. Oasele de animale domestice, în special de bovine, găsite în diferitele așezări ne arată că una dintre ocupațiile principale ale oamenilor de atunci era creșterea vitelor. În același timp ei practicau cultivarea primitivă a plantelor, care se intensifică din ce în ce mai mult în cursul epocii. Printre meșteșugurile casnice, cele mai importante sînt țesutul și olăria. Dovezile pe care le avem, îndeosebi pentru cea din urmă, sînt nenumărate. Așezările devin din ce în ce mai stabile, așa cum arată numeroasele locuințe descoperite, precum și unele cimitire din apropierea lor. Se știe că în ce privește cultura Cucuteni, de pildă — care, în trecut fie zis, este una din cele mai frumoase și mai bogate culturi neolitice din Europa — s-au dezgropat în ultimii ani sate întregi, la Hăbășești și la Trusești, în Moldova. De asemenea, la Căscioarele, în raionul Oltenița, pe un ostrov al Dunării, este în curs de dezgropare integrală o așezare aparținînd culturii Gumelnița. Aceste cercetări, la care se adaugă multe altele, ne arată felul de viață al oamenilor din neolitic. La Hăbășești, de exemplu, locuințele erau așezate în două cercuri, avînd fiecare la mijloc o locuință mai mare. Așezarea era întărită prin șanțuri de apărare, iar locuințele par să fi fost destinate pentru familii-perechi. Cele două locuințe principale din centrul cercurilor indică eventual reședința conducătorilor ginților, așa încît se poate presupune că în așezarea de la Hăbășești au locuit două ginți. În cultura Gumelnița s-au găsit modele de lut reproducînd o masă mică, rotundă, cu patru picioare și câteva scaune cu spătare. Populația care a creat aceste forme de viață a fost o populație sedentară, cu o organizare socială precisă și cu ocupații bine stabilite — creșterea vitelor și agricultura incipientă. Prima este atestată nu numai prin oasele de animale ce s-au descoperit, ci și prin numeroasele figurine de bovine și ovine găsite îndeosebi în așezările culturii Cucuteni.

Fără a insista asupra conținutului culturilor neolitice, trebuie totuși să arătăm că apariția ceramicii marchează un pas înainte în evoluția culturii materiale. În afară de caracterul ei utilitar, ceramica are un rol important și în înțelegerea primelor manifestări artistice ale acestor vechi locuitori ai țării noastre. Împreună cu plastica neolitică antropomorfă, sînt cunoscute statuetele de la Cernavodă, care aparțin culturii neolitice mai vechi, de tip Baia-Hamangia. Statueta „gînditorului”

— numită astfel, păstrîndu-se bineînțeles proporțiile, după celebra lucrare a lui Rodin — descoperită relativ recent, împreună cu perechea sa feminină, reprezintă capodopere ale artei plastice primitive nu numai pentru regiunile noastre, ci pentru întregul continent. Apariția lor în mediul unei vechi culturi neolitice se datorează contactului permanent dintre ținuturile noastre și sudul egeic.

Nu numai arta plastică își datorează începuturile ei aceste influențe, ci și primele obiecte de metal — unelte sau podoabe modelate din aramă și aur, în cantități deocamdată reduse. Podoabele de aur pot fi considerate și ele ca o expresie a simțului artistic, care, în urma creșterii forțelor de producție, se dezvoltă din ce în ce mai mult. Ele exprimă însă și existența sentimentului religios, cele mai multe reprezentînd amulete menite să aperi pe purtătorii lor de influențe nefaste. La fel, numeroasele figurine feminine ce se găsesc în culturile neolitice au fost interpretate ca reprezentări ale unor divinități — mamă a pămîntului și zeiță a fecundității.

Dezvoltarea metalurgiei, influențe noi pătrunse din teritoriile învecinate, dar și apariția unor triburi care se așază pe teritoriul vechilor culturi neolitice, vor aduce cu sine transformarea lentă a societății. După o perioadă de tranziție spre epoca bronzului, în care se produce prima mare diviziune socială a muncii, pe teritoriul patriei noastre apar culturi caracteristice pentru epoca bronzului. Metalurgia cuprului și apoi a bronzului produce piese din ce în ce mai frumoase, primind influențe, dar influențînd la rîndul ei produsele de metalurgie pînă departe în nordul Europei. Armele de bronz, ca și podoabele și chiar și armele de aur, în felul celor de la Tufălau sau de la Perșinari, impresionează și astăzi prin caracterul lor fastuos. Teritoriul țării noastre devine în epoca bronzului unul din cele mai bogate teritorii din Europa în ce privește produsele metalurgiei bronzului și aurului. S-a spus cu drept cuvînt că șefii de triburi din epoca bronzului a ținuturilor noastre pot fi asemuiți, cel puțin în ce privește armura și podoabele lor bogate, cu regii micenieni și cu eroii lui Homer.

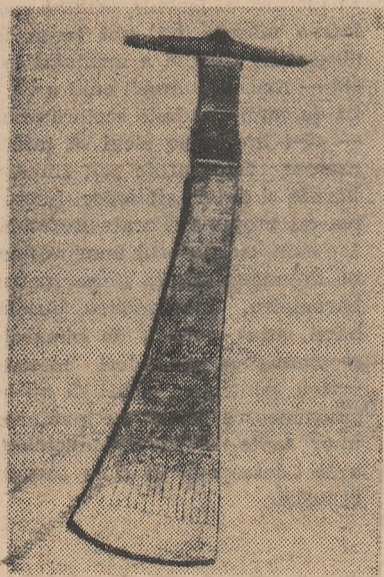
Cercetările arheologice privind epoca bronzului au fost deosebit de numeroase în ultimii zece ani, cuprînzînd zeci de săpături în diferite regiuni ale țării. Datorită lor s-au aprofundat cunoștințele noastre asupra culturilor cunoscute și s-au descoperit culturi noi, ca de exemplu cultura Verbișoara, în Oltenia, cultura Cernavodă, în Dobrogea și cultura Costișa, în Moldova. În acest fel s-a putut elabora o periodizare a epocii care se bazează pe cercetări făcute în țara noastră și care e în curs de a fi mereu perfecționată.

Ca și pentru neolitic, cunoașterem și pentru această epocă viața triburilor care au locuit pe teritoriul României începînd de pe la 1700 pînă în secolul XIII î.e.n. Sîntem încă în plină orînduire a comunei primitive, care însă, după ce a ajuns în plin apogeu în neoliticul dezvoltat, prezintă primele semne ale unei lente destrămări, ce îi va determina sfîrșitul abia spre încheierea erei vechi. Așezările fortificate, armele de bronz, precum și alte indicii ne arată că societatea epocii de bronz este o societate în care războaiele intertribale sînt frecvente. Acum apar tot mai des uniuni de triburi și este în curs de formare democrația militară. În urma acumulării de bunuri, se modifică lent relațiile de producție și apare exploatarea omului de către om. Suprastructura cunoaște forme noi. Artă face progrese datorită metalurgiei, iar credințele religioase se modifică și ele, locul zeiței pămîntului ocupîndu-l, după cît se pare, o divinitate care simbolizează soarele.

Am dat numai cîteva exemple menite să ilustreze contribuția pe care a adus-o arheologia la cunoașterea istoriei patriei noastre. Aceste exemple pot fi multiplicare și aprofundate nu numai pentru epocile pe care le-am prezentat, ci și pentru epocile următoare: sfîrșitul comunei primitive, epoca sclavagistă și epoca feudală, pînă aproape de zilele noastre.

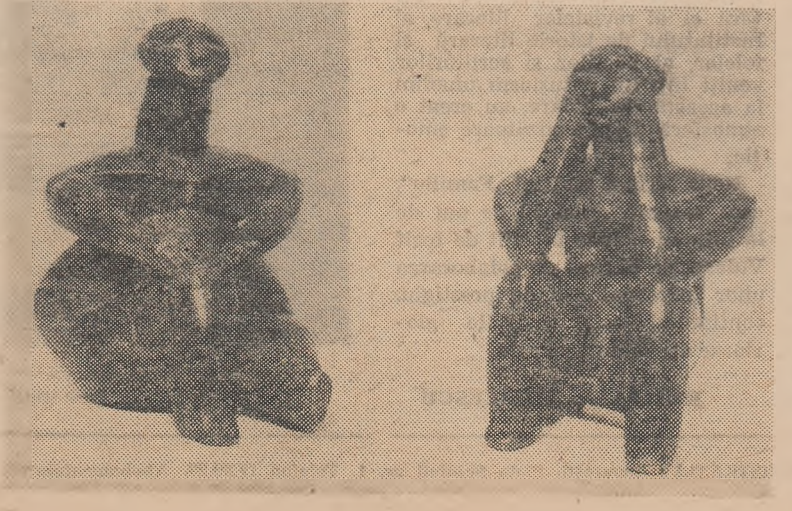
DORIN POPESCU

director adjunct al Institutului de Arheologie al Academiei Republicii Socialiste Romîne

tiv, străduința sa neconținută de a se desprinde de condiția animală și de a se ridica pe o treaptă din ce în ce mai înaltă. Cunoaștem locurile în care au apărut cei mai vechi locuitori ai țării, uneltele cioplite din os și din piatră cu ajutorul cărora au reușit să înfrîngă pentru întia oară legile, în aparență imuabile, ale naturii.

Procesul atît de lung și complicat, drumul greu și anevoios pe care l-a străbătut omenirea în sute de mii de ani, ne apare în toată grandioasa sa desfășurare datorită științei arheologice. Pentru o perioadă deosebit de lungă, aceea a comunei primitive, numită de către istoricii burghezi, cu un termen impropriu, preistorie, documentul arheologic este singura informație pe care o posedăm. Astfel, desigur că importanța sa este hotărîtoare. Dar chiar și în perioadele următoare, în care apare documentul scris, izvorul literar, documentul arheologic aduce o contribuție prețioasă la înțelegerea fenomenelor istorice și, de multe ori, are avantajul de a se prezenta interpretării noastre fără nici o tendință de disimulare sau falsificare. Începînd de la modestul fragment de vas de lut pînă la splendidul vas pictat grecesc, de la figurina primitivă pînă la statueta de marmură sau de la umilul bordei pînă la imponan-

Imitațiile

O. N. U.

Comitetul consultativ O.N.U. cu privire la folosirea științei și tehnicii în dezvoltarea societății și-a ținut în acest an cea de a treia sesiune la Paris.

Comitetul, format din 18 experți din diferite țări ale lumii, a dezbătut între altele și problema studierii în școală a științelor, subliniind necesitatea de a moderniza conținutul acestora și metodele pedagogice depășite.

S-a arătat cu această ocazie că în condițiile în care documentația științifică se dublează la fiecare 8 ani, ceea ce înseamnă că în timpul unei vieți omenești crește de 500 de ori, este necesar să se dea răspuns la întrebări cum sint: ce trebuie studiat? prin ce metode? cînd? în vederea căror obiective? De asemenea, se pun probleme în legătură cu echilibrul ce trebuie asigurat în programele de învățămînt pentru a se evita formația pur teoretică sau pur practică a viitorilor specialiști, în legătură cu rolul activității profesorilor, al studiului individual, al demonstrațiilor experimentale, al lucrărilor practice, al diferitelor mijloace audio-vizuale, ca și în legătură cu vîrsta la care se poate introduce o anumită diferențiere a învățămîntului în vederea orientării profesionale a elevilor.

Comitetul consideră că răspunsul la aceste probleme nu poate fi obținut decît în urma eforturilor comune ale oamenilor de știință, ale cercetătorilor, ale specialiștilor în administrația și planificarea învățămîntului, ale psihologilor și pedagogilor, ale profesorilor de științe. Se impune o colaborare cît mai largă între aceștia, care poate fi extinsă pînă la scara mondială. În general, s-a ajuns la concluzia că învățămîntul nu trebuie să se rezume la un „program standard”, conceput în vederea unei specializări rigide, înguste, ci este chemat să-i familiarizeze pe elevi în primul rînd cu principiile și teoriile cele mai stabile ale știin-

ței, favorizînd astfel adaptarea lor la progresul necontenit al științei și tehnicii. Se consideră indicat ca exercițiile artificiale să fie înlocuite prin cercetarea de către elevi a problemelor reale ale științei, iar profesorii să fie chemați nu numai să predea un ansamblu de date imuabile, ci și să-i conducă pe elevi spre descoperiri personale în universul științific. Se cere să se acorde un loc mai mare muncii independente a elevilor, pentru ca aceștia să măsoare, să experimenteze, să găsească soluții și să dobîndească astfel treptat încredere în posibilitățile lor.

Experții au subliniat că rolul profesorului nu se va diminua de ioc. Este posibil ca elevii să învețe mai mult din manuale, din filme, prin învățămîntul programat sau prin muncă independentă în laboratoare, cabinete etc., dar întotdeauna profesorul va fi acela care va organiza și coordona aceste elemente ale instrucției. El va trebui să stimuleze, să ghidze și să ajute elevii în activitatea lui, să contribuie la îmbunătățirea și modernizarea mijloacelor de învățămînt.

modernizarea programelor și a metodelor de predare, astfel ca acestea să țină pasul cu progresul extraordinar pe care l-au înregistrat cunoștințele noastre privind toate regiunile lumii, în primul rînd cele privind regiunile în curs de dezvoltare. Pe de altă parte, se urmărește folosirea studiului geografic pentru educarea copiilor în spiritul înțelegerii și al respectului față de alte popoare.

Autorii lucrării consideră că profesorul nu se mai poate rezuma la o simplă prezentare a faptelor, care au devenit prea numeroase și prea schimbătoare. De aceea, învățămîntul trebuie să devină selectiv și dinamic. Se consideră că esențiale pentru geografie ca disciplină școlară sînt probleme ca: raporturile dintre omul care trăiește în societate și mediul natural; cum se poate asigura un nivel de viață din ce în ce mai ridicat unei populații în continuă creștere; ce perspective de îmbunătățire a situației există în viitor, profesorul trebuind să organizeze studiul geografiei în jurul unor astfel de probleme. Se socotește, de asemenea, că geografia ca disciplină școlară trebuie să devină înainte de toate o sinteză a caracteristicilor esențiale ale unei țări, ale unei regiuni sau ale globului pămîntesc și numai după aceea o analiză a repartiției și extensiunii diverselor fenomene și a raporturilor care există între ele.

Pentru ca studiul geografiei să devină concret și viu, se afirmă în lucrare, el trebuie să facă apel într-o măsură cît mai largă la observația directă a mediului local — mai ales atunci cînd e vorba de copii de vîrstă școlară mică — să-i învețe pe elevi să interpreteze fotografiile sau filmele, hărțile și datele statistice. Lucrarea își propune să arate profesorilor cum, cu ajutorul unor mijloace didactice simple (termometru, barometru, pluviometru, busolă, hărți, atlas, colecții de minerale și plante) se pot folosi metode active, pentru ca elevii să nu se mulțumească numai cu învățarea unor fapte, ci să fie îndemnați a le „descoperi” și a le cerceta ei înșiși.

U. N. E. S. C. O.

Urmărind să pună la dispoziția profesorilor date cu privire la experiența acumulată pe plan mondial în predarea principalelor discipline școlare, UNESCO a inițiat publicarea unor lucrări didactice consacrate acestor discipline. Astfel, a fost publicată o lucrare despre predarea științelor, reeditată, de mai multe ori. De curînd a apărut lucrarea despre predarea geografiei (Unesco Source Book for Geography Teaching), publicată în limba engleză, urmînd să fie tradusă și în limba franceză.

Elaborată de comisia pentru învățămîntul geografiei din cadrul „Uniunii geografice internaționale” sub direcția prof. Benoit Broulette din Canada, președintele comisiei, lucrarea caută să răspundă necesităților legate de

BY DA-FESTA Nr. 20 ANUL XIV 1978

SCHITIE DE CALETORIA.

MHE

De ce s-a...

Pe deminții armate... eră proiectata o...

Unuși eră facuți înm de sora, că totă...

Privindu alina prin ferăta, vedea cerul...

Pianuși frumose! Visuți înăstătoare!

Acosta surprindere neplăcută intrată pe...

No uitați cu totu la lecturi, nu amuza se...

Nu mai eră vorba. Trebuia să renun-

Dar într'aceste sori nu calareta, care ne...

Ac'a apasă cupena hătarilor noștri.

Eu de Altru în su potu să înmănușu...

La centenarul revistei „Familia“

S-a împlinit un veac de cînd Iosif Vulcan, continuînd tradiția revistei lui G. Bariț, „Foaia pentru minte, inimă și literatură”, a editat la Budapesta revista „Familia” pe care înțelegea s-o pună „în serviciul școlii naționale”. Timp de 42 de ani el a făcut din această revistă o publicație enciclopedică progresistă adresată tuturor românilor. Iar atunci cînd, bătrîn și obosit, a înfășurat stindardul de luptă al „Familiei” se putea socoti achitat de angajamentul pe care și-l luase cu mai bine de patru decenii în urmă.

Cercetătorii condițiilor economice, social-politice și culturale în care au trăit românii de pretutindeni între 1865 și 1907 găsec în paginile revistei lui Iosif Vulcan o imensă bogăție de material plin de autenticitate și adevăr, mărturie a nobilei pasiuni cu care colaboratorii „Familiei” și-au împărtășit gîndurile și simțirea. Parcurgîndu-i coloanele, nu se poate să nu simți căldura inimilor acelor oameni — cele mai proeminente personalități culturale ale vremii — care au urzit între provinciile românești firele nevăzute, dar indestructibile ale sentimentelor și idealurilor comune întregului nostru popor. Într-adevăr, numeroși scriitori din Moldova, Muntenia și Transilvania au înțeles să publice în „Familia” creațiile lor, iar directorul revistei, însuflețit de o nestinsă iubire pentru folclor, pentru arta și cultura românească, a popularizat cu o asiduitate exemplară pe toți scriitorii valoroși, creația populară din toate provinciile românești.

Cu mult înaintea „Contemporanului” lui C. Dobrogeanu-Gherea, revista „Familia” militează pentru cele mai înaintate idei ale epocii. Ideile revoluționare care stau astăzi la temeliea noii orînduri din patria noastră au fost semnalate cu simpatie de revista lui Iosif Vulcan, dacă nu în baza unei înțelegeri adînci și clare a țelurilor și mijloacelor prin care proletariatul avea să construiască o lume nouă, printr-o intuiție sigură și cu acordul total al omului cînsit, însetat de dreptate pentru cei mulți. Un loc important ocupă în „Familia” și problema emancipării femeii, iar după 1881, condeiele feminine de la „Contemporanul” devin și colaboratoare ale „Familiei”.

Meritul publicației lui Iosif Vulcan constă și în efortul con-

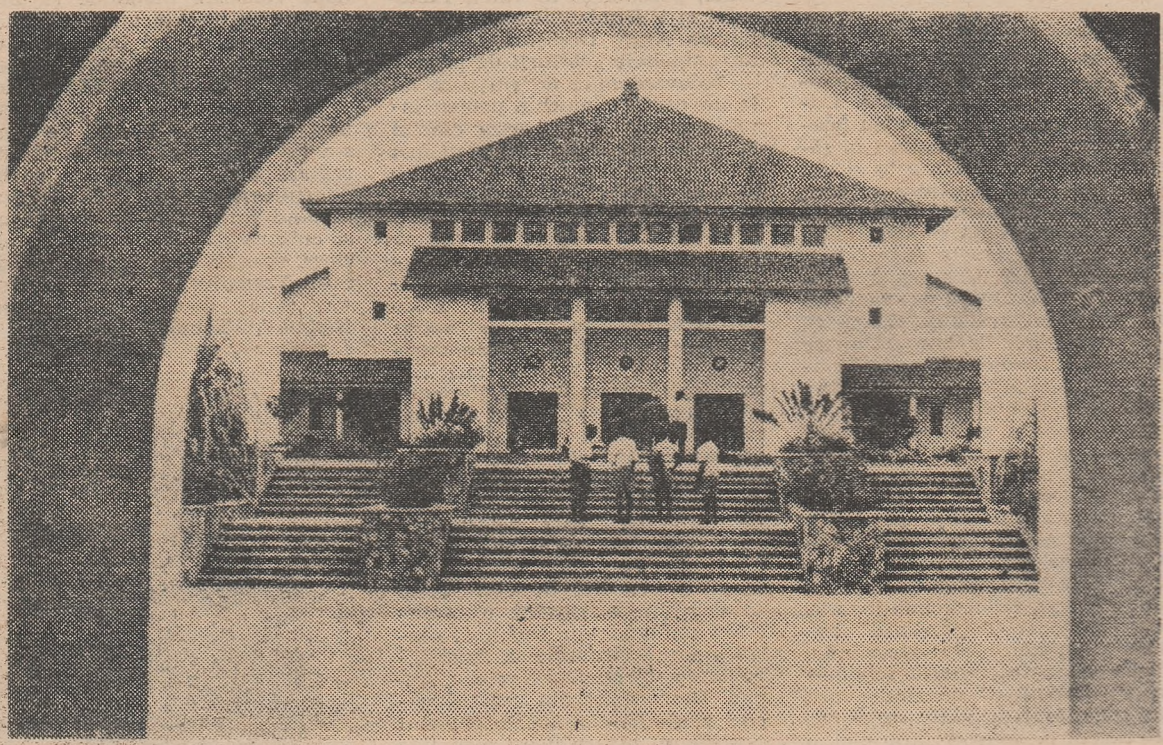
ducătorului ei și al colaboratorilor de a lărgi orizontul cunoștințelor cititorilor prin traducerea celor mai valoroase creații din literatura universală și aducîndu-le vești despre viața, moravurile, geografia, istoria și artele celor mai îndepărtate popoare. Pe de altă parte, „Familia” a deschis larg porțile sale începătorilor, atunci cînd lipsa publicațiilor literare ar fi putut împiedica dezvoltarea lor în direcția literaturii. Ea s-a dovedit fericit inspirată și norocoasă. Puține reviste se pot lăuda cu atîtea nume glorioase pentru literatura română ca „Familia”, în care au debutat mulți dintre clasicii noștri, de la Eminescu, primind, la 16 ani, botezul lui Iosif Vulcan, pînă la Coșbuc, Octavian Goga și Emil Isac.

Cu prilejul sărbătoririi centenarului „Familiei”, în sesiunea științifică ce a avut loc la Oradea, însemnătatea revistei a fost scoasă în evidență de un impresionant număr de comunicări, datorite între alții lui Iosif Pervain, rectorul Institutului pedagogic din Oradea, Livia Grămadă, lector la Universitatea din Cluj, Al. Crișan, conferențiar la Facultatea de filologie din Timișoara, Vasile Netea, cercetător principal la Institutul de istorie al Academiei, Angela Popovici, de la muzeul „Iosif Vulcan”. Cu același prilej Facultatea de filologie din Cluj a realizat indicele alfabetic al colaboratorilor „Familiei”.

Festivitățile de la Oradea s-au desfășurat sub semnul prețurii marilor înaintași ai culturii românești. Evocările emoționante ale lui Victor Eftimiu, reprezentantul Academiei Republicii Socialiste România, cuvîntul reprezentanților universităților din țară și ai revistelor literare, ai Institutului de istorie literară și folclor, al poezilor și scriitorilor veniți într-un entuziasm unanim la această sărbătoare, au creat o atmosferă de pătrunzătoare emoție.

Noua serie a revistei „Familia”, care reapare după 58 de ani de la ultimul număr îngrijit de Iosif Vulcan, se bucură de colaborarea unor personalități de prestigiu, continuînd astfel tradițiile glorioase ale înaintașei sale.

EMILIA ȘT. MILICESCU

Intrarea într-unul din amfiteatrele Universității din Accra, Republica Guineea